

Kontraktets ställning, uppgifter och indelning

Betänkande av den av kyrkostyrelsen tillsatta utredningen om
kontraktets ställning, uppgifter och indelning.

Omslagsfoto: Alf Sjölin

Äpplet är en symbol för kunskap/information. Varje äpple motsvarar en lokal enhet, församling eller pastorat och är grupperade enligt betänkandets förslag när det gäller prostområden.

Svenska kyrkan

Till kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen beslöt vid sammanträdet den 24-26 september 2012 att tillsätta en utredning angående kontraktets ställning, uppgifter och indelning. Kyrkostyrelsens arbetsutskott utsåg den 16 oktober 2012 Ingegerd Sjölin, rektor vid Svenska kyrkans Pastoralinstitutet i Lund, till utredare.

Kyrkojuristen Bengt Stigner har bidragit med ett stort kunnande och gedigen erfarenhet samt utformat de föreslagna förändringarna i kyrkoordningen och övergångsbestämmelserna och kyrkoordningskommentarerna. Diskussioner har förts med generalsekreterare Helén Ottosson Lovén, utvecklings- och planeringschef Erika Brundin och kyrkosekreterare Cristina Grenholm, vilka har bidragit med värdefulla reflektioner och kunskap rörande utredningens innehåll.

Stiftskanslierna har varit mycket tillmötesgående när det gäller statistiska uppgifter och kontraktsprostinstruktionerna.

Lund den 15 januari 2014

Ingegerd Sjölin

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
1.1	En tillbakablick.....	5
1.2	Pastorat och kontrakt under närmare 100 år.....	6
1.3	En skiss av nuläget gällande kontrakt och kontraktsprostar.....	6
1.4	Prostområde och prost.....	7
1.5	Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen	8
1.6	Prost och Prostområde.....	9
1.7	Kontraktsprost och kyrkoherdekollegium.....	9
1.8	Ändamålsenlig indelning.....	9
1.9	Kontraktets/Prostområdets namn.....	10
1.10	Valkretsar hindrar flexibilitet.....	10
2	Förslag till ändringar i kyrkoordningen	11
	Tredje avdelningen: Stiften	11
	Inledning	11
	6 kap. Stiftets uppdrag	11
	8 kap. Biskopen.....	11
	20 kap. Nattvard.....	13
	27 kap. Invigningshandlingar	14
	31 kap. Uppdraget som präst	14
	32 kap. Uppdraget som diakon	14
	34 kap. Kyrkans anställda.....	14
	Åttonde avdelningen: Församlingstillhörighet och indelning.....	16
	Inledning	16
	36 kap. Indelningsenheter.....	16
	37 kap. Ändringar i indelningen.....	16
	38 kap. Direkta val.....	18
	Övergångsbestämmelser	19
	KONTRAKTETS STÄLLNING, UPPGIFTER OCH INDELNING.....	20
3	Utredningsuppdraget	20
4	En tillbakablick.....	20
5	Pastorat och kontrakt under närmare 100 år.....	22
5.1	Pastorat – Lokal enhet	22
5.2	Antal pastorat i kontrakt	24
5.3	Kontrakt	25
5.4	Sammanfattning.....	26
6	En skiss av nuläget gällande kontrakt och kontraktsprostar.....	27
6.1	Synen på kontraktets ställning, uppgifter och indelning	27
6.2	Kontraktsprost.....	29
7	Från kontrakt till prostområde	33
7.1	Få pastorat och ”storpastorat”.....	33
7.2	Prostområde eller prosteri ersätter kontrakt	34
7.3	Från kontraktsprost till prost.....	35
7.4	Prostområden.....	35
7.5	Resurser	36
7.6	Andra typer av nätverk	36

8	Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen	37
8.1	Biskop och prostkollegium.....	37
8.2	Prosten – en kyrkoherde	37
8.3	Prost utses.....	37
8.4	Samverkan med stiftskansli.....	38
9	Prost och Prostområde.....	38
9.1	Prostens uppgifter enligt kyrkoordningen	38
9.2	Kontraktsprost och kyrkoherdekollegium.....	39
10	Ändamålsenlig indelning.....	40
10.1	Demografi och kommunikationsgeografi.....	40
10.2	Kontraktets/Prostområdets namn.....	41
11	Valkretsar hindrar flexibilitet.....	41
12	Utredningens förslag.....	41
12.1	Prostområde och prost.....	42
12.2	Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen	43
12.3	Prost och Prostområde.....	43
12.4	Ändamålsenlig indelning.....	43
12.5	Kontraktets/Prostområdets namn.....	44
12.6	Valkretsar hindrar flexibilitet.....	44
13	Kyrkoordningsskottkommentarer.....	44
13.1	6 kap. Stiftets uppdrag.....	44
13.2	8 kap. Biskopen	44
13.3	20 kap. Nattvard	45
13.4	27 kap. Invigningshandlingar.....	45
13.5	31 kap. Uppdraget som präst.....	45
13.6	32 kap. Uppdraget som diakon.....	45
13.7	34 kap. Kyrkans anställda	45
13.8	36 kap. Indelningsenheter	45
13.9	37 kap. Ändringar i indelningen	46
13.10	38 kap. Direkta val.....	46
14	Källförteckning	47
14.1	Svenska kyrkans utredningar	47
14.2	Övriga källor	47
	Bilaga 1 Direktiv för en utredning om kontraktets ställning, uppgifter och indelning samt om domprostens ställning, uppgifter och tillsättning	48

1 Sammanfattning

Kyrkostyrelsen beslöt vid sammanträdet den 24-26 september 2012 att tillsätta en utredning angående kontraktets ställning, uppgifter och indelning. Kyrkostyrelsens arbetsutskott utsåg den 16 oktober Ingegerd Sjölin, rektor vid Svenska kyrkans Pastoralinstitutet i Lund, till utredare.

Utgångspunkten för uppdraget är de strukturförändringar som trätt i kraft i och med den 1 januari 2014. I direktivet står det: *En särskild utredare ska utses för att göra en översyn av kontraktets ställning, uppgifter och indelning. Vidare: Utredaren ska särskilt belysa de frågeställningar som uppkommer för kontrakten till följd av kommande strukturförändringar och föreslå kyrkoordningsändringar som det finns anledning till. I uppdraget ingår även att se över kontraktsindelningen. (Ks 2012:6)*

Det som har väckt störst uppmärksamhet i denna strukturförändring är att ett antal ekonomiska samfälligheter som tidigare bestått av flera enförsamlingspastorat nu blivit mycket stora pastorat. På flera håll har ett tidigare kontrakt med många kyrkoherdar blivit ett pastorat med en kyrkoherde. Förändringarna omfattar också andra former av pastorats- och församlingskonstellationer. Utifrån denna strukturuomvandling ställs frågan om vilken ställning kontraktet har, vilka dess uppgifter är och hur kontraktsindelningen ska vara ändamålsenlig.

Som underlag för utredningen har remissvaren i strukturutredningen använts. Synpunkter från biskoparna har inhämtats först genom mejl och sedan vid biskopsmötet den 17 november 2013. Kontraktsprostinstruktionerna har utgjort ett viktigt underlag när det gäller kontraktsprosten och dess uppgifter.

1.1 En tillbakablick

Under drygt 150 år har kommunikationen förändrats radikalt. I början på 1800-talet kunde den som hade ställning, makt eller rikedom färdas med hästskjuts till lands. Övriga fick använda apostlahästarna. Under andra delen av 1800-talet kom järnvägen, bilen, ångbåten, flygplanet, cykeln och så vidare. Det verkar avlägset när vi idag med lätthet och rätt resurser kan färdas över hela jordklotet och i rymden. Detta var dock bara den första kommunikationsrevolutionen.

Den andra kom med telefoner, fax, datorer, internet och world wide web. Här är väl en allmän upplevelse att denna förändring knappast är avslutad utan just påbörjad. Kommunikationens oändliga möjligheter lever i samspråk med en demografisk omflyttning som också påbörjades för cirka 200 år sedan. Flytten gick från landet till städerna. I dag växer sig storstadsregionerna allt starkare. Allt detta påverkar den statliga och kommunala indelning som förändras kontinuerlig. På samma sätt har Svenska kyrkan förändrat sin indelning på olika sätt. Svenska kyrkan har genomgått många omstruktureringar under århundradenas lopp. Församlingar har slagits samman för att i en annan tid delas upp i flera.

Kontrakten och kontraktsprosten var oumbärliga för biskopen och stiftet i gångna tider. De var på plats och kunde förmedla information av olika slag både från och till biskop och stift. Kontrakten har varit en lämplig nivå och har haft en lagom omfattning för bl.a. tillsyn, kollegial samvaro och främjandearbete.

Den gemensamma ansvarslinjen som har accentuerats i mycket hög grad efter år 2000 har formats under framför allt senare delen av 1900-talet. I och med att stiftsorganisationen förändrades 1989 förstärktes de förtroendevaldas funktion på stiftsnivå och därmed också den gemensamma ansvarslinjen. Kontraktsprosten är en del av den episkopala funktionen i den gemensamma ansvarslinjen. Kontraktsprosten har fått färre formella uppgifter men uppdraget som ett utflöde av stiftet och som biskopens förlängda arm har ökat markant. I de flesta stift

samlar biskopen till prostmöten regelbundet, vilka på sina håll utgör en form av en ledningsgrupp. Inom några stift finns ett aktivt kontraktsarbete medan det på andra håll i det närmaste är obefintligt. Här är det andra former av nätverk och samarbetsarenor som gäller, inte minst när det gäller stiftskansliernas verksamhet. Den gemensamma ansvarslinjen har tydliggjorts av stiftsorganisationens förändring 1989 och kontraktsprostens allt tydligare roll som biskopens förlängda arm.

1.2 Pastorat och kontrakt under närmare 100 år

Genomgången av tidsperioden 1920 till 2014 visar att Svenska kyrkan har valt att organisera såväl lokal nivå som kontrakt i allt färre enheter. Det följer samhällsutvecklingen i stort när det gäller den offentliga förvaltningen. Tiden har förändrats och kommunikation i alla dess former har förändrat förutsättningarna för indelning. Demografiska förändringar med allt fler boende i städer och framför allt i större städer har också ritat om kartan och gett nya förutsättningar. Antalet lokala enheter har halverats under perioden 1920 till 2014. Antal kontrakt har minskat med en tredjedel från 1920 till 2013.

1.3 En skiss av nuläget gällande kontrakt och kontraktsprostar

1.3.1 Kontraktets ställning, uppgifter och indelning

Några röster från stift, samfälligheter och församlingar lyfts fram ur remissvaren på strukturutredningen. Det är svårt att göra rättvisa åt alla, men man kan konstatera att kontrakten på vissa håll är en samarbetsarena för många verksamheter exempelvis rörande fastigheter, administration och information. Samtidigt finns det församlingar där kontrakten inte längre anses ha någon funktion och man tycker att de borde avskaffas. Många ger uttryck för kontraktets betydelse i glesbygd, men det finns också exempel på nära samverkan mellan församlingar inom kontraktet i t.ex. Stockholms innerstad.

En synpunkt som många ger uttryck för är att församlingarna i och med strukturförändringarna blir så stora att de ersätter kontrakten. Här hänvisas också till att församlingarna i det nya blir så få att biskopen kan samla kyrkoherdarna istället för kontraktsprostar. Dessutom upplever en del församlingar att kontraktet inte har en brobyggande funktion utan man tar hellre direktkontakt med stiftskansliet än att det kanaliseras via kontrakten och kontraktsprosten.

Det är inte heller så att det i vissa stift finns en enhetlig syn när det gäller kontraktet, utan inom alla stift finns helt olika synsätt på kontraktet. Detta har sin upprinnelse i olika kyrkliga traditioner och kontext men också skilda demografiska och kommunikationsgeografiska förutsättningar.

Efter att fått en bild av de stora variationer som präglar kontraktsinstitutionen i Svenska kyrkan är det naturligt att för framtiden föreslå en lösning som tillåter kontraktets ställning och uppgifter att variera. Variabilitet kräver en flexibel kontraktsorganisation.

1.3.2 Kontraktsprost

Kontraktsprostinstruktionerna visar att kontraktsprosten har skiftande arbetsuppgifter som omfattar såväl tillsyn som främjande. Utifrån ett främjandeperspektiv sker arbetet på det lokala planet som brobyggare och samordnare mellan församlingar. Kontraktsprosten är också brobyggare och till viss del samordnare mellan den lokala nivån och stiftet. Instruktionerna visar också

tydligt hur viktigt prostkollegiet har blivit för biskopens och stiftets arbete. Här talas det om biskopens ledargrupp, som skall arbeta med strategiska val och prioriteringar som berör alla församlingarna i stiftet. Kontraktsprostens uppgift när det gäller tillsyn har knappast minskat med åren utan istället på många sätt blivit allt mer arbetskrävande.

1.4 Prostområde och prost

Strukturförändringen 2014 har skapat en situation med ett antal ”storpastorat” som är lika stora eller större än kontraktet har varit tidigare. Såsom jag har uppfattat situationen är det viktigt för stiftets arbete att stå i en nära kontakt med de nya ”storpastoraten” och dess kyrkoherdar. Den nya organisationen för kontrakt måste därför möjliggöra att även en enda lokal enhet kan ingå. Det handlar då om en stor lokalenhet såsom ett stort pastorat eller en mycket stor församling.

Just ordet kontrakt förutsätter mer än en part åtminstone såsom vi använder ordet i dagligt tal. För att möjliggöra en organisation med endast en lokal enhet föreslås att det i framtiden kallas prostområde. Ett alternativ vore att kalla det prosteri, men valet har fallit på prostområde eftersom det är ett mer lättförståeligt ord i vår tid. Prostområde betyder helt enkelt det område som prosten är ansvarig för.

Prostområdet leds av en prost. Det finns en viss problematik med denna titel eftersom den används även av andra nämligen prost honoris causa och pensionerade kontraktsprostar. Alternativt skulle prost kunna benämnas utifrån vilket form av prostområde prosten ansvarar för, men då skulle vi få tre olika titlar vilket vore olyckligt.

Genom att göra det möjligt att endast en enhet på lokalnivå kan ingå i ett prostområde blir organisationen variabel på ett funktionellt sätt i den nya strukturen. Ett prostområde kan precis som tidigare omfatta många eller få enheter men också en enda enhet.

1.4.1 Resurser

Ett kontrakt och i framtiden ett prostområde har ingen egen ekonomi. De resurser som ställs till förfogande måste komma från stiftet, församlingarna och ibland även från nationell nivå. Det finns en stor skillnad mellan det prostområde som består av ett antal församlingar och de prostområden som består av ett enda

pastorat. I den senare formen av prostområde är alla resurser identiska för pastoratet och prostområdet. De nya "storpastoraten" är idag oftast resursstarka, men dessa "storpastorat" finns ofta i miljöer där det bor många men allt färre är medlemmar.

Stiftet ansvarar för lönetillägg och vissa andra kostnader idag när det gäller kontraktprost och kontrakt. Så kan det ske även i framtiden. Här behöver det inte vara någon skillnad om prostområdet består av många enheter eller en enda. Det är upp till varje stift att göra adekvata bedömningar. Stiftet kan i allt högre grad än idag samarbeta med de olika prostområden genom att förlägga delar av tjänst t.ex. när det gäller fastighetsfrågor till ett prostområde.

Inom prostområden som består av flera lokala enheter finns på sina håll ett mycket välutvecklad samarbete när det gäller t.ex. fastigheter, administration, begravningsverksamhet, ekonomi, personal. Detta kan bestå, men också utvecklas vidare. Här är det upp till de lokala enheterna i prostområdet att själva bestämma graden och formerna för samarbete.

1.5 Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen

1.5.1 Biskop och prostkollegium

För den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen är kontraktsprestarna en nödvändig länk mellan biskop och ämbetsbärarna på lokal nivå. När kontraktsprestarna fått färre formella uppgifter, t.ex. prästernas tjänstgöring, har bl.a. deras roll i prostkollegiet fått en ökad betydelse. I alla stift är prostkollegiet en arena för samtal, information, innovationer m.m. som bygger en meningsfull förbindelse mellan stift och lokal nivå.

1.5.2 Prosten – en kyrkoherde

Med utgångspunkt i kyrkoordningen där kyrkoherden har en särskild ställning, inte minst när det gäller tillsyn och ledning, föreslås att prosten ska vara kyrkoherde. Den strukturförändring som ägt rum den 1 januari 2014 är svår att överblicka och därför kan det finnas anledning att, om synnerliga skäl föreligger, även en annan präst får utses till prost.

1.5.3 Prost utses

I kyrkoordningen framgår det tydligt att biskopen utnämner kontraktspresten efter hörande av präster i kontraktet. Prosten är en del av den episkopala linjen och har tillsynsansvar för både präster och diakoner. Det är därför självklart att biskopen ska besluta efter hörande av såväl präster som diakoner inom prostområdet, vilket redan har gjorts i vissa stift. I en del stift har detta förfarande uppfattats som ett val. Det är viktigt att biskopen har en tydlig bild av vem som har förtroende bland ämbetsbärarna i kontraktet och ska förhöra sig om detta. Det vore dock olyckligt om detta hörande uppfattas som ett val.

För att få ett väl fungerande prostkollegium krävs att biskopen har stor möjlighet att påverka vilka som ska ingå i denna ledningsfunktion. En avvikelse från detta utgör de prostar i prostområden som består av en enda lokal enhet. Konsekvensen av att det är en kyrkoherde som ska vara prost medför att biskopen utser pastoratets eller församlingens kyrkoherde, som anställts av kyrkorådet. Än viktigare är det att biskopen efter hörande har ett fritt val att välja, i de prost-

områden som består av flera lokala enheter, någon av kyrkoherdarna till prost och på sätt kan forma ett funktionellt prostkollegium.

1.5.4 Samverkan med stiftskansli

Kontraktet är ett utflöde av stiftet står det i inledningen till åttonde avdelningen i kyrkoordningen. Eftersom kontrakten är starkt knutet till stiftet är det av yttersta vikt att stiftskansli och kontrakt samarbetar. Även om stiftskansliernas roll inte finns med i direktiven till denna utredning så finns ett uttalat behov av att en utredning görs för att klargöra stiftskansliernas respektive kontraktens roll i relation till varandra och till församlingarna. Först när denna är gjord kan man helt och fullt se kontraktets/prostområdets ställning och uppgifter.

1.6 Prost och Prostområde

Prostens uppgifter enligt kyrkoordningen är desamma oavsett om prostområdet består av en eller flera lokala enheter. Trots detta kommer prostens funktion att bli olika beroende på om prostområdet består av en eller flera enheter.

Efter att ha tagit del av kontraktsprostinstruktionerna finns det ett antal uppgifter som kontraktsprosten har utfört och som nu prosten ska genomföra. Här måste varje stift göra en revision av prostinstruktionerna och då särskilt ta hänsyn till dem som är prostar i prostområden med endast en enhet.

I de prostområden som består av en lokal enhet kommer prostens ansvar att vara identiskt med kyrkoherdens när det gäller t.ex. tillsyn och ansvar.

Det är biskopen som visiterar stiftens församlingar och får ge uppdraget till den prost som ansvarar för prostområdet. I några kontraktsprostinstruktioner framgår det att när en kontraktsprosts församling ska visiteras så utför domprosten eller någon annan kontraktsprost prostvisitationen eller förarbetet till biskopsvisitationen. På samma sätt blir det när ett prostområde som består av en enda lokal enhet ska visiteras.

1.7 Kontraktsprost och kyrkoherdekollegium

I instruktionerna för kontraktsprostarna framgår det tydligt att kontraktsprosten ska samla kyrkoherdarna i kontraktet för regelbundna möten. Om ett "storpastorat" utgör en del av ett kontrakt kan det finnas förutom "storpastoratet" några mindre församlingar. I "storpastoratet" ingår församlingar som är betydligt större än de kringliggande församlingarna. Det är då en möjlighet för prosten att inte enbart samla kyrkoherdarna till kollegium utan också de arbetsledande komministrarna som har ansvar för en församling. Här krävs samråd mellan prosten och kyrkoherden i "storpastoratet" om det inte är en och samma person.

1.8 Ändamålsenlig indelning

Stiftsstyrelsen beslutar idag om kontraktsindelningen och i kyrkoordningen framgår tydligt att indelningen ska vara ändamålsenlig. Det behövs en ny indelning som anpassas efter dagens demografi, hur kommunikationerna är och vad som är naturliga områden för människor att röra sig inom och för att göra prostområdena till funktionella enheter. Varje stift skall göra en kraftfull genomarbetning av prostområdenas omfattning och gränser.

1.9 Kontraktets/Prostområdets namn

En del kontraktsnamn härrör från häradenas tid, i vissa fall är kontraktets namn som i stort sett endast den historieintresserade eller hembygdsforskaren kan härleda. Prostområdena behöver ett namn som relaterar till dagens kända geografi. Det är stiftsstyrelsens uppgift att besluta om namn.

1.10 Valkretsar hindrar flexibilitet

Kontraktet är ett utflöde av stiftet. Till kontrakt görs inga val, ändå utgör kontraktet en teknisk indelningsgrund för valkretsar till stiftsfullmäktige. För en ökad flexibilitet krävs att kontrakt/prostområden och valkretsindelning går skilda vägar. Genom att låta valkretsindelningen vara sin egen uppnås en mycket högre grad av flexibilitet för prostområdena, vilket kommer att svara mot dess funktion och uppgift.

Kontraktet är ett utflöde av stiftet och tydliggör den episkopala linjen av den gemensamma ansvarslinjen och därför ska även i fortsättningen prostområden utgöra valkrets vid val av biskop. Prostområdet som valkrets vid biskopsval hindrar inte på något sätt flexibilitet i den nya organisationsstrukturen.

2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen (SvKB 1999:1)

dels att 38 kap. 16 § ska utgå,

dels att 6 kap. 3 §, 8 kap. 2-3, 6, 27-28 och 40 §§, 20 kap. 6 §, 27 kap. 4 §, 31 kap. 10 §, 32 kap. 10 §, 34 kap. 3, 4, 10-11 och 13 §§, 36 kap. 1 och 5 §§, 37 kap. 20-22 och 35-37 §§ samt 38 kap. 15 och 90 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna före 8 kap. 6 och 40 §§ och 37 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att andra stycket i inledningen till tredje avdelningen och första stycket i inledningen till åttonde avdelningen ska ha följande lydelse.

dels att det ska införas en ny 8 kap. 41 §.

Tredje avdelningen: Stiften

Inledning

Nuvarande lydelse

--

Varje stift omfattar församlingarna inom stiftets område och bär namn efter biskopssätet. Stiftet är indelat i *kontrakt*, vilka vart och ett omfattar *ett antal* av stiftets församlingar. I varje *kontrakt* finns en *kontraktsprost*.

--

Föreslagen lydelse

--

Varje stift omfattar församlingarna inom stiftets område och bär namn efter biskopssätet. Stiftet är indelat i *prostområden*, vilka vart och ett omfattar *en eller flera* av stiftets församlingar. I varje *prostområde* finns en *prost*.

--

6 kap. Stiftets uppdrag

Allmänt om stiftet

Stiftets uppgifter

3 § Stiftet är indelat i *kontrakt*.
I varje *kontrakt* ska det finnas en *kontraktsprost*.

3 § Stiftet är indelat i *prostområden*.
I varje *prostområde* ska det finnas en *prost*.

8 kap. Biskopen

Visitationer

2 § Biskopen ska visitera stiftets församlingar.

Biskopen får också uppdra åt *kontraktsprostarna* att i biskopens ställe visitera församlingarna i deras *kontrakt*. Uppdraget kan i särskilda fall ges till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet.

Vid visitationerna ska det föras protokoll som ska lämnas till domkapitlet samt till berörd församling och berört pastorat.

Biskopen får också uppdra åt *prostarna* att i biskopens ställe visitera församlingarna i sina *prostområden*. Uppdraget kan i särskilda fall ges *till en annan prost*, till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet.

- 3 § Arbetsuppgifterna för ärkebiskopen och biskopen i Uppsala stift fördelas mellan dem på pastorala områden.

Ärkebiskopens pastorala område består av församlingarna inom Uppsala, Enköpings och Sigtuna *kontrakt*.

Biskopens i Uppsala stift pastorala område består av återstående församlingar i Uppsala stift.

Inom sina pastorala områden ska ärkebiskopen respektive biskopen i Uppsala stift svara för uppgifterna enligt 1 § 1–4 och 2 §. De utser även *kontraktsprostarna* inom sina respektive områden. I övrigt ska uppgifterna enligt 1 § utföras av ärkebiskopen eller, efter uppdrag från ärkebiskopen, av biskopen.

Ärkebiskopens pastorala område består av församlingarna inom Uppsala, Enköpings och Sigtuna *prostområden*.

Inom sina pastorala områden ska ärkebiskopen respektive biskopen i Uppsala stift svara för uppgifterna enligt 1 § 1–4 och 2 §. De utser även *prostarna* inom sina respektive områden. I övrigt ska uppgifterna enligt 1 § utföras av ärkebiskopen eller, efter uppdrag från ärkebiskopen, av biskopen.

KONTRAKTSPROSTENS UPPGIFTER

- 6 § *Kontraktsprosten* ska i sitt *kontrakt*
1. biträda biskopen med ledningen och tillsynen,
  2. biträda biskopen vid visitationerna i församlingarna,
  3. på biskopens uppdrag visitera församlingar, samt
  4. i övrigt fullgöra de uppgifter som *kontraktsprosten* enligt kyrkoordningen ska utföra.

PROSTENS UPPGIFTER

- 6 § *Prosten* ska i sitt *prostområde*, om inte annat framgår av 2 §,
1. biträda biskopen med ledningen och tillsynen,
  2. biträda biskopen vid visitationerna i församlingarna,
  3. på biskopens uppdrag visitera församlingar, samt
  4. i övrigt fullgöra de uppgifter som *prosten* enligt kyrkoordningen ska utföra.

Hur biskopsvalet går till

- 27 § För att avge sina röster samlas de röstberättigade enligt följande:

1. Stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter samlas med stiftsstyrelsens ordförande som valförrättare.
2. Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift.
3. Övriga röstberättigade inom varje *kontrakt* samlas med *kontraktsprosten* som valförrättare.

Om *kontraktsprosten* är förhindrad att vara valförrättare utser stiftsstyrelsen en annan av prästerna i *kontraktet* att fullgöra uppgiften.

- 27 § För att avge sina röster samlas de röstberättigade enligt följande:

1. Stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter samlas med stiftsstyrelsens ordförande som valförrättare.
2. Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift.
3. Övriga röstberättigade inom varje *prostområde* samlas med *prosten* som valförrättare.

Om *prosten* är förhindrad att vara valförrättare utser stiftsstyrelsen en annan av prästerna i *prostområdet* att fullgöra uppgiften.

Stiftsstyrelsen i Visby stift beslutar hur präster, diakoner och elektorer i Svenska kyrkan i utlandet ska utöva sin rösträtt.

28 § Prästerna och diakonerna inom ett <i>kontrakt</i> samt elektorerna för <i>kontraktets</i> pastorat röstar i sitt <i>kontrakt</i>. Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det <i>kontrakt</i> där stiftets domkyrka är belägen.	28 § Prästerna och diakonerna inom ett <i>prostområde</i> samt elektorerna för <i>prostområdets</i> pastorat <i>och/eller församlingar</i> röstar i sitt <i>prostområde</i>. Stiftsadjunkter och tjänstlediga pastorsadjunkter samt de som är anställda som diakoner i stiftet röstar i det <i>prostområde</i> där stiftets domkyrka är belägen.

HUR KONTRAKTSPROSTAR UTSES

- 40 § *Kontraktsprosten* utses av biskopen *efter det att kontraktets präster har hörts*.

Vid behov får biskopen utse en vikarie för kontraktsprosten.

Om biskopen är förhindrad att utse en kontraktsprost eller vikarie för kontraktsprosten får domkapitlet göra det. Domkapitlets förordnande får bara vara till dess att biskopen har utsett en ny kontraktsprost.

HUR PROSTAR UTSES

- 40 § *Prosten* utses av biskopen. *Om prostområdet består av flera församlingar som ingår i ett pastorat och/eller flera pastorat ska prostområdets präster och diakoner höras innan biskopen utser en prost.*

Biskopen ska utse en kyrkoherde i prostområdet som prost för prostområdet om inte synnerliga skäl talar för annat.

- 41 § *Vid behov får biskopen utse en vikarie för prost.*

Om biskopen är förhindrad att utse en prost eller vikarie för prost får domkapitlet göra det. Domkapitlets förordnande gäller till dess att biskopen har utsett en ny prost eller vikarie.

20 kap. Nattvard

Ekumeniskt nattvardsfirande

- 6 § Kyrkoherden får bjuda in den som är behörig att leda nattvardsfirandet i något annat kristet trossamfund att biträda vid en nattvardsgudstjänst i församlingen. Innan kyrkoherden gör en sådan inbjudan ska han eller hon samråda med församlingens övriga präster, och kyrkorådet eller församlingsrådet ska ge sitt medgivande.

Biskopen får bjuda in den som är behörig att leda nattvardsfirandet i något annat kristet trossamfund att biträda vid en nattvardsgudstjänst som firas för ett *kontrakt* eller för stiftet.

Biskopen får bjuda in den som är behörig att leda nattvardsfirandet i något annat kristet trossamfund att biträda vid en nattvardsgudstjänst som firas för ett *prostområde* eller för stiftet.

27 kap. Invigningshandlingar

Invigning av en begravningsplats

- 4 § En ny begravningsplats för dem som tillhör Svenska kyrkan ska invigas. Detsamma gäller när en begravningsplats har utvidgats.

Invigningsgudstjänsten ska ledas av *kontraktsprosten* eller en präst som *kontraktsprosten* utser.

Invigningsgudstjänsten ska ledas av *prosten* eller en präst som *prosten* utser.

31 kap. Uppdraget som präst

Rätt att delta i överläggningar, val m.m.

- 10 § Den som är anställd som präst i Svenska kyrkan har rätt att inom ramen för sin anställning delta i överläggningar på kallelse av biskop eller *kontraktsprost* samt i val av biskop och av ledamot i domkapitlet.

- 10 § Den som är anställd som präst i Svenska kyrkan har rätt att inom ramen för sin anställning delta i överläggningar på kallelse av biskop eller *prost* samt i val av biskop och ledamot i domkapitlet.

32 kap. Uppdraget som diakon

Rätt att delta i överläggningar, val m.m.

- 10 § Den som är anställd som diakon i Svenska kyrkan har rätt att inom ramen för sin anställning delta i överläggningar på kallelse av biskop eller *kontraktsprost* samt i val av ledamot i domkapitlet.

- 10 § Den som är anställd som diakon i Svenska kyrkan har rätt att inom ramen för sin anställning delta i överläggningar på kallelse av biskop eller *prost* samt i val av ledamot i domkapitlet.

34 kap. Kyrkans anställda

- 3 § Efter framställan från stiftet har en präst som har utsetts till *kontraktsprost* enligt 8 kap. 40 § rätt till tjänstledighet för den tid som behövs för detta uppdrag.

- 3 § Efter framställan från stiftet har en präst som har utsetts till *prost* enligt 8 kap. 40 § rätt till tjänstledighet för den tid som behövs för detta uppdrag.

Befattningar för ett stift

- 4 § I varje stift ska det finnas anställd
1. en biskop,
  2. det antal präster (stiftsadjunkter, *kontraktsadjunkter* och pastorsadjunkter) och diakoner som stiftsstyrelsen bestämmer,
  3. minst en stiftsjurist som har avlagt juris kandidatexamen eller juristexamen, samt
  4. den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

- 4 § I varje stift ska det finnas anställd
1. en biskop,
  2. det antal präster (stiftsadjunkter, *prostadjunkter* och pastorsadjunkter) och diakoner som stiftsstyrelsen bestämmer,
  3. minst en stiftsjurist som har avlagt juris kandidatexamen eller juristexamen, samt
  4. den personal i övrigt som behövs för verksamheten.

Särskilda villkor för att få en anställning

10 § Behörig att anställas som komminister, *kontraktsadjunkt* eller stiftsadjunkt eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning är den som 1. har varit anställd som pastorsadjunkt i ett år, eller som vid tidpunkten för tillträdet av den sökta tjänsten kan antas ha fullgjort sådan anställning, och 2. uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om enligt 11 §.

Domkapitlet får medge undantag från villkoren i första stycket 1 om det finns särskilda skäl.

Innan någon anställs ska domkapitlet yttra sig över de behöriga sökandena utifrån de särskilda krav som befattningen ställer.

11 § Domkapitlet får besluta om särskilda villkor för att någon ska kunna anställas på en viss befattning som kyrkoherde, komminister, *kontraktsadjunkt* eller stiftsadjunkt.

10 § Behörig att anställas som komminister, *prostadjunkt* eller stiftsadjunkt eller på ett längre vikariat än sex månader på en sådan befattning är den som 1. har varit anställd som pastorsadjunkt i ett år, eller som vid tidpunkten för tillträdet av den sökta tjänsten kan antas ha fullgjort sådan anställning, och 2. uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om enligt 11§.

11 § Domkapitlet får besluta om särskilda villkor för att någon ska kunna anställas på en viss befattning som kyrkoherde, komminister, *prostadjunkt* eller stiftsadjunkt.

Yttrande vid tillsättning av en präst

13 § När ansökningstiden för en ledigförklarad befattning som domprost, kyrkoherde, komminister, stiftsadjunkt eller *kontraktsadjunkt* gått ut ska den som har att besluta om tillsättningen översända ansökningshandlingarna och platsannonsen till domkapitlet.

Kyrkostyrelsen ska vid tillsättning av befattning som präst inom Svenska kyrkan i utlandet översända motsvarande handlingar till Domkapitlet i Visby stift.

Efter beslut om behörighet ska domkapitlet med eget yttrande över de behöriga sökandena överlämna handlingarna till den som har att besluta om tillsättningen.

Domkapitlet ska underrätta de sökande om beslutet i behörighetsfrågan och om skälen för detta.

13 § När ansökningstiden för en ledigförklarad befattning som domprost, kyrkoherde, komminister, stiftsadjunkt eller *prostadjunkt* gått ut ska den som har att besluta om tillsättningen översända ansökningshandlingarna och platsannonsen till domkapitlet.

Åttonde avdelningen: Församlingstillhörighet och indelning

Inledning

Svenska kyrkans uppdrag är att ge vidare evangelium i ord och handling. Svenska kyrkan framträder på lokal nivå som församlingar och på regional nivå som stift. På den lokala nivån finns pastorat för att flera församlingar ska kunna samverka när de fullgör sin grundläggande uppgift. *Kontraktet* är ett utflöde av stiftet och omfattar *några* av stiftets församlingar.

--

Svenska kyrkans uppdrag är att ge vidare evangelium i ord och handling. Svenska kyrkan framträder på lokal nivå som församlingar och på regional nivå som stift. På den lokala nivån finns pastorat för att flera församlingar ska kunna samverka när de fullgör sin grundläggande uppgift. *Prostområdet* är ett utflöde av stiftet och omfattar *en eller flera* av stiftets församlingar.

--

36 kap. Indelningsenheter

1 § Svenska kyrkan är indelad i territoriella församlingar, *kontrakt* och stift.

Den territoriella församlingsindelningen ska omfatta hela landet.

5§ Ett *kontrakt* består av en eller flera församlingar som inte ingår i ett pastorat och/eller ett eller flera pastorat i ett stift, *dock alltid minst två enheter*.

Kontraktet är tjänstgöringsområde för en *kontraktsprost*.

Kontraktsindelningen ska omfatta hela stiftet.

1 § Svenska kyrkan är indelad i territoriella församlingar, *prostområden* och stift.

5§ Ett *prostområde* består av en eller flera församlingar som inte ingår i ett pastorat och/eller ett eller flera pastorat i ett stift.

Prostområdet är tjänstgöringsområde för en *prost*.

Indelningen i prostområden ska omfatta hela stiftet.

37 kap. Ändringar i indelningen

ÄNDRINGAR I KONTRAKTSINDELNINGEN

20 § Stiftsstyrelsen beslutar om ändringar i *kontraktsindelningen*.

Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig.

Den ska dock vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året.

21 § *Kontraktsindelningen* får inte ändras utan att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och *kontraktsprostar* samt domkapitlet

ÄNDRINGAR I INDELNINGEN I PROSTOMRÅDEN

20 § Stiftsstyrelsen beslutar om ändringar i *indelningen i prostområden*.

Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig.

21 § *Indelningen i prostområden* får inte ändras utan att berörda församlingar, pastorat, kyrkoherdar och *prostar* samt dom-

har getts tillfälle att yttra sig.

- 22 § En ändring i *kontraktsindelningen* träder i kraft vid den tidpunkt som beslutats, *med den inskränkning som anges i 20 §.*

Ett beslut om att ändra *kontraktsindelningen* ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i *kontraktsindelningen*.

kapitlet har getts tillfälle att yttra sig.

- 22 § En ändring i *indelningen i prostområden* träder i kraft vid den tidpunkt som beslutats.

Ett beslut om att ändra *indelningen i prostområden* ska fattas senast tre månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om alla beslut om ändringar i *indelningen i prostområden*.

NAMN PÅ KYRKLIGA ENHETER

- 35 § I beslut om indelning i församlingar, pastorat och *kontrakt* ska stiftsstyrelsen också efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna, pastoraten respektive *kontrakten*.

Stiftsstyrelsen får även i andra fall pröva frågor om att ändra namn på sådana enheter.

Ett beslut om att ändra namn enligt andra stycket träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet. Sådant beslut ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet. Om beslutet ska träda i kraft året efter det år ordinarie kyrkoval har ägt rum ska det fattas senast tolv månader före ikraftträdandet.

Kyrkostyrelsen ska genast underrättas om beslut av stiftsstyrelsen enligt tredje stycket.

- 35 § I beslut om indelning i församlingar, pastorat och *prostområden* ska stiftsstyrelsen också efter samråd med berörda församlingar och pastorat besluta om namn på församlingarna, pastoraten respektive *prostområdena*.

Ett beslut om att ändra namn *på församlingar och pastorat* enligt andra stycket träder i kraft den 1 januari det år som bestäms i beslutet. Sådant beslut ska fattas senast sex månader före ikraftträdandet. Om beslutet ska träda i kraft året efter det år ordinarie kyrkoval har ägt rum ska det fattas senast tolv månader före ikraftträdandet.

- 36 § Namnet på ett *kontrakt* beslutas av stiftsstyrelsen efter samråd med församlingarna och pastoraten i *kontraktet*. Det ska ha en geografisk anknytning till det område som *kontraktet* omfattar.

- 36 § Namnet på ett *prostområde* beslutas av stiftsstyrelsen efter samråd med församlingarna och pastoraten i *prostområdet*. Det ska ha en geografisk anknytning till det område som *prostområdet* omfattar.

- 37 § Innan namnet på en territoriell församling, ett pastorat eller ett *kontrakt* fastställs ska Språk- och folkminnesinstitutet samt Lantmäteriverket beredas tillfälle att yttra sig.

- 37 § Innan namnet på en territoriell församling, ett pastorat eller ett *prostområde* fastställs ska Språk- och folkminnesinstitutet samt Lantmäteriverket beredas tillfälle att yttra sig.

38 kap. Direkta val

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Valkretsar vid val till stiftsfullmäktige

15 § *En valkrets ska omfatta ett eller flera kontrakt, om inte 16 § innebär något annat.*

Indelningen i valkretsar ska beslutas av stiftsfullmäktige senast den 1 februari under valåret.

En valkrets ska utformas så att den vid mandatfördelning enligt 14 § kan få minst fem fasta valkretsmandat. Den ska ha en sammanhängande gränslinje.

En valkrets ska utformas så att den vid mandatfördelning enligt 14 § kan få minst fem fasta valkretsmandat. Den ska ha en sammanhängande gränslinje *som följer församlingsgränser.*

16 § *Kyrkostyrelsen får i särskilt fall efter begäran från stiftsfullmäktige och om det finns synnerliga skäl besluta om en valkretsindelning som avviker från kontraktsindelningen.*

ÖVERKLAGANDE

90 § Ett val enligt detta kapitel får överklagas hos Svenska kyrkans valprövningsnämnd.

Hos Valprövningsnämnden får följande beslut överklagas särskilt:

1. stifts-styrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till stiftsfullmäktige enligt 14 §,

2. stifts-fullmäktiges beslut om valkretsindelning för val till stifts-fullmäktige enligt 15 §,

3. kyrkostyrelsens beslut om en valkrets-indelning som avviker från kontrakts-indelningen för val till stiftsfullmäktige enligt 16 §,

4. kyrkostyrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till kyrkomötet enligt 18 §,

5. stifts-styrelsens beslut om indelning i valdistrikt enligt 20 §,

6. beslut i ärenden om registrering av grupp-beteckning,

Hos Valprövningsnämnden får följande beslut överklagas särskilt:

1. stifts-styrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till stiftsfullmäktige enligt 14 §,

2. stifts-fullmäktiges beslut om valkretsindelning för val till stifts-fullmäktige enligt 15 §,

3. kyrkostyrelsens beslut om fördelning av fasta valkretsmandat för val till kyrkomötet enligt 18 §,

4. stifts-styrelsens beslut om indelning i valdistrikt enligt 20 §,

5. beslut i ärenden om registrering av grupp-beteckning,

6. stifts-styrelsens beslut att fastställa grupp- och kandidatförteckningar enligt 31 §,

7. beslut i ärenden om

7. stifts-styrelsens beslut
att fastställa grupp- och
kandidatförteckningar enligt
31 §,

8. beslut i ärenden om
valsedlar,

9. kyrkostyrelsens beslut
om rättelse i röstlängd enligt 41
§, och

10. beslut att utse nya
ledamöter eller ersättare.

valsedlar,

8. kyrkostyrelsens beslut
om rättelse i röstlängd enligt 41
§, och

9. beslut att utse nya
ledamöter eller ersättare.

Andra beslut enligt detta kapitel får överklagas endast i samband med
att det val som beslutet gäller överklagas.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2015.

Övergångsbestämmelser

1. Kontrakten blir den 1 januari 2015 prostområden. Detsamma gäller de
kontrakt om vilka det har fattats beslut med ikraftträdande den 1 januari
2015. Om det i kontraktets namn ingår ordet ”kontrakt” ska detta istället
ersättas av ordet ”prostområde”.
2. Stiftsstyrelserna ska senast den 31 december 2016 ha fattat beslut om en
indelning av prostområdena så att de geografiska gränserna följer aktuell
demografi och kommunikationsgeografi. Beslutet ska delges kyrkostyrelsen i
enlighet med bestämmelsen i 37 kap. 22 § 3 st.
3. Stiftsstyrelsen ska senast den 31 december 2016 ha fattat beslut om namn på
prostområdena. Beslutet ska delges kyrkostyrelsen i enlighet med bestäm-
melsen i 37 kap. 35 § 4 st.

KONTRAKTETS STÄLLNING, UPPGIFTER OCH INDELNING

3 Utredningsuppdraget

Utgångspunkten för uppdraget är de strukturförändringar som trätt i kraft i och med den 1 januari 2014.¹ Det som har väckt störst uppmärksamhet i denna strukturförändring är att ett antal ekonomiska samfälligheter som tidigare bestått av flera enförsamlingspastorat nu blivit mycket stora pastorat. På flera håll har ett tidigare kontrakt med många kyrkoherdar blivit ett pastorat med en kyrkoherde. Förändringarna omfattar också andra former av pastorat- och församlingskonstellationer. Utifrån denna strukturuomvandling ställs frågan om vilken ställning kontraktet har, vilka dess uppgifter är och hur kontraktsindelningen ska vara ändamålsenlig.

Som underlag för utredningen har remissvaren i strukturutredningen använts. Synpunkter från biskoparna har inhämtats först genom mejl och sedan vid biskopsmötet den 17 november 2013. Kontraktsprostinstruktionerna har utgjort ett viktigt underlag när det gäller kontraktsprosten och dess uppgifter.

4 En tillbakablick

Under drygt 150 år har kommunikationen förändrats radikalt. I början på 1800-talet kunde den som hade ställning, makt eller rikedom färdas med hästskjuts till lands. Övriga fick använda apostlahästarna. Ingen fick lämna sin socken utan ett intyg från prästen. Under andra delen av 1800-talet kom järnvägen, bilen, ångbåten, flygplanet, cykeln och så vidare. Det verkar avlägset när vi idag med lätthet och rätt resurser kan färdas över hela jordklotet och i rymden. Detta var dock bara den första kommunikationsrevolutionen.

Den andra kom med telefoner, fax, datorer, internet och world wide web. Här är väl en allmän upplevelse att denna förändring knappast är avslutad utan just påbörjad. Kommunikationens oändliga möjligheter lever i samspråk med en demografisk omflyttning som också påbörjades för cirka 200 år sedan. Flytten gick från landet till städerna. I dag växer sig storstadsregionerna allt starkare. Allt detta påverkar den statliga och kommunala indelning som förändras kontinuerlig. På samma sätt har Svenska kyrkan förändrat sin indelning på olika sätt.

Svenska kyrkan har genomgått många omstruktureringar under århundradenas lopp. Församlingar har slagits samman för att i en annan tid delas upp i flera. Städerna som växte så det knakade under 1800-talet och början av 1900-talet var ofta ett pastorat, kanske med flera församlingar, men med en kyrkoherde. Nya församlingar såg dagens ljus och ett stort antal kyrkor byggdes kring förra sekelskiftet. En andra byggnadsvåg kom efter andra världskriget, då allt fler flyttade till städerna.

Återigen byggdes det kyrkor, distriktskyrkor. En del av distriktskyrkorna blev församlingsskyrkor och det blev ännu fler församlingar i den större staden. Under samma period kom församlingar i städer att bilda ekonomiska samfälligheter, där man bl.a. hade gemensam ekonomi, fastighetsförvaltning och begravningsväsende men där varje församling var självstyrande. Under slutet av 1900-talet drevs en

---

1 En särskild utredare ska utses för att göra en översyn av kontraktets ställning, uppgifter och indelning. Vidare står det: Utredaren ska särskilt belysa de frågeställningar som uppkommer för kontrakten till följd av kommande strukturförändringar och föreslå kyrkoordningsändringar som det finns anledning till. I uppdraget ingår även att se över kontraktsindelningen. (Ks 2012:6)

linje att församlingarna skulle vara relativt små och på sina håll delades församlingarna återigen.

Så kom relationsförändringen år 2000 och Svenska kyrkans medlemsantal minskade. Det gav nya och sämre ekonomiska förutsättningar. Kyrkoordningen poängterar att församlingen är den grundläggande enheten i Svenska kyrkan. Den gemensamma ansvarslinjen har accentuerats i Kyrkoordningen. Kyrkoherden leder församlingen och kyrkorådet styr. De ekonomiska samfälligheterna blev svåra att hantera utifrån denna grundläggande princip. Därför genomfördes 1 januari 2014 strukturförändringar där i princip alla ekonomiska samfälligheter upphör och istället blir pastorat med ett antal församlingar inom sina gränser. På många sätt övertar pastoratet församlingens grundläggande uppgifter.

Ett exempel på den ständigt pågående strukturomvandlingen utgör Örebro pastorat. Vid sekelskiftet 1800-1900-talet delades pastoratet i fyra pastorat för att sedan från mitten av seklet och fram mot slutet utvidgas till att omfatta sex pastorat. Från 1 januari 2014 utgör dessa återigen ett pastorat med en kyrkoherde.

Kontrakten och kontraktsprosten var oundgängliga för biskopen och stiftet i gångna tider. De var på plats och kunde förmedla information av olika slag både från och till biskop och stift. Kontrakten har varit en lämplig nivå och har haft en lagom omfattning för bl.a. tillsyn, kollegial samvaro och främjandearbete.

Under andra delen av 1900-talet förändrades förutsättningarna för kontrakten. Redan 1936 fick domkapitlet, förutom sina tidigare uppdrag, uppgiften att verka för att främja församlingarnas arbete. Efter andra världskriget växte stiftsting eller stiftstämman fram där ett stiftsråd utsågs och biskopen blev ordförande. Stiftsting och stiftstämman var en form av frivilligt organiserat främjandearbete.

Stiftet fick 1989 utdebiteringsrätt. Från denna tidpunkt organiserades stiftet på det sätt som fortfarande gäller. Det finns en stiftsstyrelse och ett domkapitel och i båda är biskopen ordförande. I de flesta stift finns dessutom en egendomsnämnd. Ledamöter till dessa organ väljs av stiftsfullmäktige när det gäller de förtroendevalda och av präster och diakoner när det gäller ämbetsrepresentanter till domkapitlet.

Kontrakten har på samma sätt som stiftet haft en kontraktstämman och kontraktsråd, även detta en form av frivilligt organiserat främjandearbete. Kontraktet har ordnat och på sina håll fortfarande ordnar med en rad olika aktiviteter för kontraktets anställda och församlingsbor. Kontrakten har i mycket hög grad påverkats av att stiftsorganisationen förändrats och att stiftskanslierna med dess medarbetare arbetar med främjandepgifter på samma arena som kontrakten. I en tid med ökade kommunikationsmöjligheter har stiftskansliets verksamhet har ibland kommit, att istället för att ha kontraktet som bas att arbeta med allt större regioner för träffar och utbildning.

Kontraktsprosten hade en särskild uppgift när det gällde prästerna så länge domkapitlet hade en arbetsgivarfunktion. Det gällde såväl tjänstgöring som tillsyn. Kontraktsprosten har under hela perioden varit biskopens förlängda arm när det gällde tillsynsfrågor, visitationer och främjande av olika slag. I och med år 2000 övergick prästerna till att vara lokalt anställda och därmed försvann kontraktsprostens uppgift när det gällde prästernas anställning och tjänstgöring.

Den gemensamma ansvarslinjen som har accentuerats i mycket hög grad efter år 2000 har formats under framför allt senare delen av 1900-talet. I och med att stiftsorganisationen förändrades 1989 förstärktes de förtroendevaldas funktion på stiftsnivå och därmed också den gemensamma ansvarslinjen. Kontraktsprosten är en del av den episkopala funktionen i den gemensamma ansvarslinjen. Kontraktsprosten har fått färre formella uppgifter men dess uppgift som ett utflöde av stiftet

och som biskopens förlängda arm har ökat markant. Det gäller inte minst de många tillsynsärenden som varit för handen sedan relationsförändringen år 2000. I de flesta stift samlar biskopen till prostmöten regelbundet, vilka på sina håll utgör en form av en ledningsgrupp. Inom några stift finns ett aktivt kontraktsarbete medan det på andra håll i det närmaste är obefintligt. Här är det andra former av nätverk och samarbetsarenor som gäller, inte minst när det gäller stiftskansliernas verksamhet. Den gemensamma ansvarslinjen har tydliggjorts av stiftsorganisationens förändring 1989 och kontraktsprostens allt tydligare roll som biskopens förlängda arm.

5 Pastorat och kontrakt under närmare 100 år

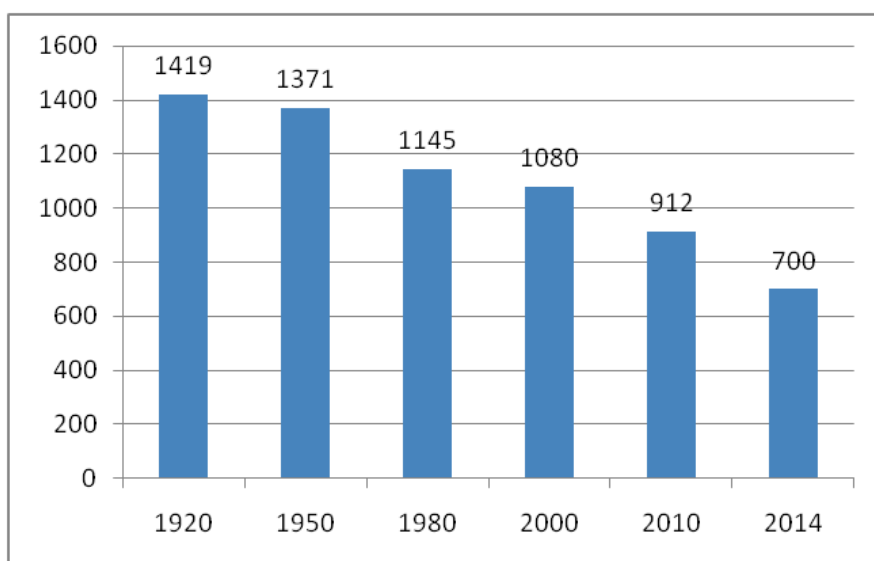
Hur många kontrakt finns det i Svenska kyrkan idag? Har det sett likadant ut under de senaste 50 åren? Är det fler eller färre pastorat i genomsnitt i ett kontrakt idag i jämförelse med ett kontrakt på 1950-talet? Det finns många frågor att ställa och för att kunna ge några svar följer här en redogörelse för antal pastorat och kontrakt från 1920 fram till 2014.

5.1 Pastorat – Lokal enhet

Antalet pastorat har under perioden 1920 till 2014 sjunkit från 1 419 till 700, i stort sett en halvering. Fram till år 2014 leddes varje pastorat av en kyrkoherde. Från och med 2014 leds varje församling av en kyrkoherde om församlingen inte ingår i ett pastorat. När flera församlingar samarbetar utgör de ett pastorat. Pastoratet leds av en kyrkoherde. Det finns alltså två typer av kyrkoherdar. Den ena leder en församling och den andra leder ett pastorat med flera församlingar. Siffrorna för 2014 anger alltså antal lokala enheter som leds av en kyrkoherde och här inkluderas såväl församlingar som pastorat. För att det inte ska bli otydligt används termen lokala enheter för år 2014. Med detta menas den lokala nivån där kyrkoherden antingen leder en församling eller ett pastorat.

Förutsättningarna när det gäller kommunikationer och levnadsmönster har radikalt förändrats under denna tid och större regioner har bildats när det offentliga livet överhuvudtaget. I Figur 1 visas att antalet pastorat blev något färre under de trettio åren som förflöt mellan 1920 och 1950. Förändringen var betydligt större mellan år 1950 till 1980. Under den perioden gjordes stora pastoratsregleringar som en följd av att allt fler flyttade till städerna. Under de nästkommande trettio åren mellan 1980 och 2010 är förändringstakten i stort sett densamma. Intressant är att konstatera att under perioden 2000 till 2010 har antal pastorat minskat med 168 och i perioden 2010 till 2014 blir det ytterligare 212 färre lokala enheter. Vid årsskiftet 2013/2014 minskade antalet lokala enheter med 179 stycken. Det är en mycket stor förändring vid ett och samma tillfälle. Sedan relationsförändringen år 2000 har antalet lokala enheter minskat med 280 vilket är något mer än en fjärdedel. Att de lokala enheterna blir färre har många förklaringar bl.a. minskat antal medlemmar, sämre ekonomi, fler som bor i större städer. Demografi och nya kommunikationsmönster möjliggör på ett nytt sätt större enheter än tidigare.

Figur 1 Antal pastorat i Svenska kyrkan 1920, 1950, 1980, 2000, 2010 och 2014.²

Stiften skiljer sig åt när det gäller förändringarna kring pastoraten, men de allra flesta stiften har betydligt färre lokala enheter 2014 än vad som var fallet 1920. Utvecklingen är långt ifrån lika i alla stift. I en del stift var det fler pastorat 1980 än 1920. I Göteborgs stift fanns det 116 pastorat år 1920 och 132 år 1980. Luleå stift ökade från 52 pastorat år 1920 till 71 pastorat år 1980. I andra stift har antalet pastorat minskat under hela perioden. I Linköpings stift fanns det 147 pastorat år 1920 och år 2014 finns det 30 lokala enheter. I Skara stift har under samma period antal pastorat minskat från 125 till 43 lokala enheter. Minskningen av andelen lokala enheter har varit störst under 2000-talet i Linköpings stift följt av Karlstad, Luleå och Skara. De stora strukturförändringarna som genomförts 1 januari 2014 berör inte riktigt alla stift i samma grad. I Härnösands stift sker i stort sett ingen förändring.

² Svenska kyrkans årsbok 1921 och 1951, Statistisk matrikel över Svenska kyrkans prästerskap 1980, Svenska kyrkans statistikdatabas för år 2000 och 2010 samt uppgifter från respektive stift gällande 2014. Uppgiften för 2014 avser församlingar och pastorat, alltså hur många kyrkoherdar det finns 2014.

Tabell 1 Antal pastorat i respektive stift 1920, 1950, 1980, 2000, 2010 och 2014.³

	1920	1950	1980	2000	2010	2014
Göteborg	116	127	132	136	124	100
Härnösand	80	90	82	73	52	51
Karlstad	66	77	71	68	51	32
Linköping	147	129	87	83	61	30
Luleå	52	58	71	65	54	37
Lund	243	220	168	169	155	109
Skara	125	116	88	73	51	43
Stockholm	18 ⁴	52	64	67	62	55
Strängnäs	107	100	72	67	62	54
Uppsala	174	130	96	86	82	66
Visby	44	30	21	21	20	15
Västerås	107	96	80	68	59	44
Växjö	140	146	113	104	79	64

Om förändringstakten skulle vara densamma som den varit från relationsförändringen fram till och med den 1 januari 2014 skulle det dröja åtminstone två årtionden innan det skulle vara 20 eller färre lokala enheter i alla stift. Troligtvis kommer den stora förändringen som skett vid årsskiftet att innebära att förändringstakten kanske dämpas något och i alla fall inte ökar.

5.2 Antal pastorat i kontrakt

Kontrakten är olika stora sett till befolkning, medlemmar och geografisk yta men också när det gäller hur många pastorat som ingår i kontraktet. I tabellen nedan följer en beskrivning av situationen 2012.

³ Svenska kyrkans årsbok 1921 och 1951, Statistisk matrikel över Svenska kyrkans prästerskap 1980, Svenska kyrkans statistikdatabas för år 2000 och 2010 samt uppgifter från respektive stift gällande 2014. Uppgiften för 2014 avser församlingar och pastorat, alltså hur många kyrkoherdar det finns 2014.

⁴ Stockholms stift fanns inte 1920 utan här är det de pastorat som ingick i Stockholm stad (Årsbok Svenska kyrkan 1921), vilket inte motsvarar dagens Stockholms stift. Anledningen till detta var att dessa pastorat inte skulle komma med någon annanstans och alltså försvinna från helheten.

Tabell 2 Minimum och maximum antal pastorat i kontrakten i respektive stift år 2012⁵

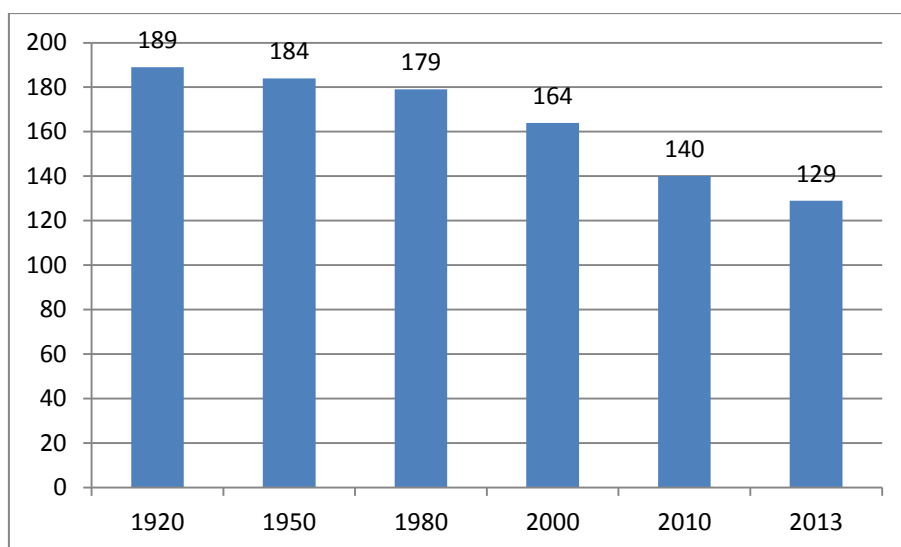
Stift	Min	Max
Göteborg	4	10
Härnösand	4	13
Karlstad	3	9
Linköping	3	9
Luleå	5	10
Lund	5	13
Skara	3	10
Stockholm	3	10
Strängnäs	5	8
Uppsala	6	14
Visby	6	8
Västerås	5	10
Växjö	5	16

I flera stift t.ex. Karlstad, Linköping, Skara och Stockholm, finns det kontrakt med tre pastorat. I några stift, exempelvis Lund, Uppsala och Växjö, finns det kontrakt med 13-16 enheter. Variationerna är stora inom stiftet och mellan stiftet. Här spelar tradition, demografi och geografi stor roll.

5.3 Kontrakt

Antal lokala enheter har minskat kontinuerligt under perioden 1920 till 2014. Frågan är om kontraktstrukturen har förändrats i samma utsträckning. Även här görs en översikt och tillbakablick.

Figur 2 Antal kontrakt i Svenska kyrkan 1920, 1950, 1980, 2000, 2010 och 2013.⁶

⁵ Svenska kyrkans statistikdatabas för år 2012.

⁶ Svenska kyrkans årsbok 1921 och 1951, Statistisk matrikel över Svenska kyrkans prästerskap 1980, Matrikel Svenska kyrkan 2000, 2010 och 2013.

Antal kontrakt har minskat med en tredjedel mellan år 1920 och 2013. Det kan jämföras med minskningen av lokala enheter som under perioden 1920 till 2014 halverats. Antalet kontrakt minskade i mycket liten omfattning under perioden 1920 till 2000 trots att det blev betydligt färre pastorat. Under den tidsperioden blev det 27 färre kontrakt. Från år 2000 och fram till 2013 blev det 33 färre kontrakt. Antagligen har en anpassning skett till att det funnits betydligt färre pastorat. Trots denna reglering framgår det av Tabell 2 att det i flera stift finns ett antal kontrakt med endast tre pastorat.

Tabell 3 Antal kontrakt i respektive stift år 2000 och 2013⁷

	2000	2013
Göteborg	18	16
Härnösand	13	8
Karlstad	12	8
Linköping	11	9
Luleå	8	8
Lund	19	18
Skara	13	11
Stockholm	13	13
Strängnäs	10	9
Uppsala	16	10
Visby	3	3
Västerås	12	8
Växjö	16	8

Förändringen under 2000-talet har varit störst i Växjö stift där antalet kontrakt halverats. Antalet kontrakt har minskat med en tredjedel eller något mer i Härnösand, Uppsala, Karlstad och Västerås. I Luleå, Stockholms och Visby stift har ingen förändring ägt rum sedan år 2000. I fem av stift, Härnösand, Karlstad, Luleå, Västerås och Växjö finns det åtta kontrakt. Lund har flest kontrakt med 18 stycken, därefter kommer Göteborg med 16 och så Stockholms stift med 13. Genomlysningen av antal kontrakt och förändringen sedan år 2000 ger en bild av att kontraktsindelningen har på vissa håll radikalt förändrats medan ingen förändring skett i några stift

5.4 Sammanfattning

Genomgången av tidsperioden 1920 till 2014 visar att Svenska kyrkan har valt att organisera såväl lokal nivå som kontrakt i allt färre enheter. Det följer samhällsutvecklingen i stort när det gäller den offentliga förvaltningen. Tiden har förändrats och kommunikation i alla dess former har förändrat förutsättningarna för indelning. Demografiska förändringar med allt fler boende i städer och framför allt i större städer har också ritat om kartan och gett nya förutsättningar. Antalet lokala enheter har halverats under perioden 1920 till 2014. Antal kontrakt har minskat med en tredjedel från 1920 till 2013.

---

⁷ Matrikel Svenska kyrkan 2000 och 2013.

6 En skiss av nuläget gällande kontrakt och kontraktsprostar

6.1 Synen på kontraktets ställning, uppgifter och indelning

För att få en bild av vilken kontraktets ställning och uppgifter är på skilda platser och i de olika stiften kommer här en sammanställning att göras av svar rörande kontrakt som finns i remissvaren till strukturutredningen. Det innebär att vi går några år tillbaka i tiden, närmare bestämt till 2011. Inget var beslutat om strukturförändringarna och det var inte helt enkelt att se hur de nya strukturerna skulle se ut och vilka konsekvenser de skulle få. Remissvaren omfattar många församlingar och även andra instanser och något liknande material finns inte att tillgå. Därför får remissvaren utgöra en bild av kontraktets ställning och uppgifter. Församlingarnas svar är framtagna i församlingen och behandlade av kyrkorådet, vilket innebär att många har deltagit i arbetet vilket i sin tur gör materialet värdefullt när man vill finna en någorlunda aktuell beskrivning av kontraktets ställning, uppgifter och indelning.

6.1.1 Domkapitel och stiftsstyrelse

I remissvaren kan man utläsa att alla domkapitel och stiftsstyrelser ställer sig positiva till en utredning om kontrakten. Några lyfter just förändringen till storpastorat som en anledning. Ett stift poängterar vikten av att låta kontrakten ha varierande ställning och uppgifter i olika stift men också inom stift. Ett par stift påtalar att kontrakten skulle kunna utgöra en bas i organisationen t.ex. att på kontraktsnivå ha en fastighetssamordning. En särskild anmärkning görs i flera stift kring att kontrakten utgör valkretsar till stiftsfullmäktige.

6.1.2 Samfälligheter

Ekonomiska samfälligheter förändrades radikalt i och med 2014. En institution som står inför en stor förändring för egen del kan ha mer ingående studerat konsekvenserna av strukturförändringarna och det är därför av stort intresse att ta del av dessa remissvar.

Några samfälligheter tycker att kontraktsnivån är inaktuell. Ett svar: *Kontraktsprostens uppgifter är ju bland annat att vara biskopens ögon och öron på mellannivå. Om vi enbart har pastorat med ca 15000 medlemmar bör biskopen själv klara av sitt uppdrag utan en mellannivå. Erfarenhetsmässigt har det visat sig att det är effektivare och snabbare att ha kontakt med stiftet än att gå via kontraktet varför vi starkt ifrågasätter kontraktens (och kontraktsprostens) existens i framtiden.*

Ett tiotal samfälligheter har svarat att kontraktet är en bra organisation för att ha samarbete av olika slag. Man vill se att kontraktet får en större roll: *Vår uppfattning är att i ett stift som räknas till glesbygden. Där behövs kontrakten. Ytterligare en röst: Kontraktet kan vara inspirerande, drivande och utvecklande i många frågor som gynnar pastoratförsamlingar och dess personal. Samverkan kan utjämna besvärande skillnader i kompetens och resurskraft inom kontraktets pastorat. Det kan gälla informations- och PR-frågor, utbildning av personal-kategorier och förtroendevalda, inspirationsarrangemang, pastoratsövergripande verksamhet med barn-unga eller sorgegrupper med speciell inriktning etc. Ett annat förslag är att institutionssjälvavård skulle ligga på kontraktsnivå och i övrigt vill man se kontraktet som en organisation för samordning.*

6.1.3 Församlingarna

Bland församlingarnas svar finns många olika synpunkter om kontraktet dess ställning och uppgifter. Här får några församlingar komma till tals. De är valda så att de återspeglar remissvarens mångfald och är representativa.

Kritiska röster

Det hörs negativa röster i församlingarna. Ett exempel: I vårt stift har kontrakten blivit allt för stora. Det går inte längre att finna något meningsfullt med kontraktsarbetet så jag tycker att det är bättre att lägga ner dem. Församlingarna får finna gemenskap med de närliggande församlingarna, kanske inom kommunen.

Ytterligare två församlingar: *Kontrakten är en historisk företeelse som saknar relevans i dagens svenska kyrka. Det vore mer intressant att ha tillfälliga projektorganisationer med stöd från stiftet i olika församlingsövergripande utvecklingsfrågor. I dagens uppdelning mellan stiftsstyrelse och domkapitel blir kontraktsprostarna en funktion som faller mellan stolarna och i praktiken saknar relevans.*

Det finns också röster för att det inte ska vara någon förändring: *Vi anser att kontraktets ställning behålls oförändrad. Fungerar bra idag./ I en turbulent tid för kyrkan bör förändringstakten snarare minska. Verksamheten bör konsolideras och stärkas innan ytterligare "reformer" planeras.*

Ett tiotal församlingar anser att kontraktet har spelat ut sin roll. En församling skriver: *Kontraktens roll är märklig nu när större och större församlingar bildas. Kontrakten har idag spelat ut sin roll. Stora församlingar är idag enheter som motsvarar tidigare kontraktsgemenskap.*

Kontraktet - en arena för samarbete och allt större betydelse

På många håll är kontraktet en samarbetsplattform inte minst när det gäller fastighetsfrågor. Några församlingsröster: I vårt kontrakt har anställts en person, som är utbildad arkitekt och mycket duktig på fastighetsfrågor och detta har inneburit, att vi har fått billigare och bättre utförande av reparationer och underhåll och dessutom, i mån av bästa anbud, även lokala entreprenörer för arbetena. Kontrakten är i många fall den lämpliga storleken på en fastighetsförvaltande enhet, där stordrift och rationellt arbete kan gå hand i hand med lokalkännedom. Det bör därför utredas om inte tjänster kan inrättas på kontraktsnivå för stiftens förvaltning av fastigheter.

En annan församling: *På kontraktsnivå skulle tillgänglighets-, telefonpassnings-, boknings- och allmänna frågor kunna lösas. Medlemskommunikation kan förbättras om t.ex. församlingar har delar av sina församlingsblad gemensamma. Personal- och ekonomiproblem löses smidigast om det någonstans i kontraktet finns specialkompetens som andra församlingar/pastorat kan anlita. Stiftsstyrelsen ansvarar för att kontrakten har lämplig storlek och kontraktsprosten ansvarar för att den administrativa samverkan inom kontraktet fungerar. Denna samverkan skall inte vara reglerad i KO utan bygga på lokala förutsättningar.*

Kontrakten spelar på många håll en större roll i de mer glesbefolkade delarna av landet. En församling skriver: *Kontraktets roll och möjlighet bör stärkas. Viktigt för transparens i organisationen. Kontraktet viktigt forum för att underlätta möten mellan det lokala sammanhanget och stift, särskilt i glesbygdsområden.*

Även andra samverkansformer än kontrakt lyfts fram: *Det är angeläget att det kommande beslutet till följd av strukturutredningen tydligt markerar – i*

förarbeten eller i regelverket – att även i KO oreglerade samverkansformer har full legitimitet.

Någon församling skriver: *Kontrakt i städer och i ex. Hälsinglands inland/glesbygd är så olika. Utredningen bör ta fram olika modeller för att kontrakt i framtiden ska vara funktionella både för stiftet och församlingarna.*

6.1.4 Sammanfattning

Här har några röster från stift, samfälligheter och församlingar lyfts fram ur remissvaren på strukturutredningen. Det är svårt att göra rättvisa åt alla, men man kan konstatera att kontrakten på vissa håll är en samarbetsarena för många verksamheter exempelvis rörande fastigheter, administration och information. Samtidigt finns det församlingar där kontrakten inte längre anses ha någon funktion och man tycker att de borde avskaffas. Det är en förlegad struktur anser man. Många ger uttryck för kontraktets betydelse i glesbygd, men det finns också exempel på nära samverkan mellan församlingar inom kontraktet i t.ex. Stockholms innerstad. Församlingarnas perspektiv är brukarnas perspektiv. Kontraktets vara eller icke-vara är beroende av om det fyller någon funktion för församlingarnas verksamhet eller inte.

En synpunkt som många ger uttryck för är att församlingarna i och med strukturförändringarna blir så stora att de ersätter kontrakten. Här hänvisas också till att församlingarna i det nya blir så få att biskopen kan samla kyrkoherdarna istället för kontraktsprostar. Dessutom upplever en del församlingar att kontraktet inte har en brobyggande funktion utan man tar hellre direktkontakt med stiftskansliet än att det kanaliseras via kontrakten och kontraktsprosten.

Det är inte heller så att det i vissa stift finns en enhetlig syn när det gäller kontraktet, utan inom alla stift finns helt olika synsätt på kontraktet. Detta har sin upprinnelse i olika kyrkliga traditioner och kontext men också skilda demografiska och kommunikationsgeografiska förutsättningar.

Efter att fått en bild av de stora variationer som präglar kontraktsinstitutionen i Svenska kyrkan är det naturligt att för framtiden föreslå en lösning som tillåter kontraktets ställning och uppgifter att variera. Variabilitet kräver en flexibel kontraktsorganisation.

6.2 Kontraktsprost

Eftersom denna utredning är en konsekvens av strukturförändringarna 1 januari 2014 ligger fokus på kontraktets ställning, uppgifter och indelning. Det är också nödvändigt att särskilt belysa vilka kontraktsprostens funktioner och uppgifter är enligt nuvarande struktur för att kunna visa på vilka förändringar som måste ske i och med strukturförändringarna.

Kontraktsprosten har varit outhärlig för biskop och stift i tider då kommunikationerna var begränsade. Kontraktsprostens uppgifter har varit tillsyn, främjande, prästernas tjänstgöring och pastoralt omhändertagande. Från och med år 2000 har domkapitlet inte längre en arbetsgivarfunktion för prästerna och därför ansvarar numera inte kontraktsprostar för prästernas tjänstgöring. Idag är kontraktsprosten biskopens förtroendeperson och kontraktsprostens uppgifter är knutna till biskopens tillsynsansvar. Kontraktsprosten utövar tillsyn, bistår biskopen vid visitationer, ansvarar för pastoralvård och kyrkoherdesamlingar och stöder främjande inom kontraktet. I alla stift möts kontraktsprostar och biskopen regelbundet i prostkollegiet. Detta har under hand vuxit fram och blivit en betydelsefull arbetsform för biskop och stift. Från 1 januari 2014 har stiftet ansvar för pastoratens/församlingarnas förvaltning. Hur detta ansvar ska ta sig

konkreta uttryck formas nu i de olika stiften och då också kontraktsprostens eventuella roll i detta. Den episkopala linjen i den gemensamma ansvarslinjen tydliggörs genom kontraktsprosten uppdrag att vara biskopens förtroendeperson.

6.2.1 Ekonomi

Hur ser då stiftets ekonomiska bidrag till kontrakten nu? Precis som tidigare betalar alla stift ett lönetillägg till prosten. Eftersom uppgifterna för prosten varierar mellan stift varierar också ersättning. I flera stift finns också differentierade lönepåslag utifrån hur många präster respektive diakontjänster som finns inom kontraktet. Lönetillägget varierar mellan 2 400 till 6 000 kronor plus sociala avgifter. I de flesta stift lämnas någon form av verksamhetsstöd.

Innan relationsförändringen och då kontraktsprosten ansvarade för prästernas tjänstgöring var det inte ovanligt att stiftet bekostade en kontraktsadjunkt. År 2000 fanns det 108 kontraktsadjunkter i hela landet. Det innebär att en majoritet av kontrakten hade en kontraktsadjunkt men långt ifrån alla. År 2013 finns det sammanlagt 14 kontraktsadjunkter.⁸ Idag får församlingen där prosten tjänstgör ersättning för att kunna ha en vikarie i församlingen när prosten utför prostuppdrag. I något stift är bidraget 5 000 kronor och i ett annat 20 procent av prostens lön.

6.2.2 Kontraktsprostens uppgifter enligt kyrkoordningen.

Kyrkoordningen reglerar kontraktsprostens uppgifter. Här följer en genomgång av de paragrafer som på olika sätt hör samman med kontraktsprostens uppgift och funktion.

Alla stift är indelade i kontrakt och i varje kontrakt ska det finnas en kontraktsprost.⁹ Kontraktsprosten ska i sitt kontrakt biträda biskopen med ledningen och tillsynen, biträda biskopen vid visitationer i församlingarna, på biskopens uppdrag visitera församling samt utföra övriga uppgifter enligt kyrkoordningen.¹⁰ Kontraktsprosten ska också vara valförrättare vid biskopsval.¹¹ Invigning av ny begravningsplats ska ledas av kontraktsprosten.¹² Enligt kyrkoordningen kan biskopen ge uppdraget till en präst som biskopen utser som ska leda gudstjänsterna när ett nytt kyrkorum ska invigas eller tas ur bruk. I flera prostinstruktioner är dessa uppgifter kontraktsprostens.¹³ Kontraktsprosten har rätt att kalla präst till överläggning.¹⁴ Kontraktsprosten har också rätt till tjänstledighet för att utföra sina uppdrag.¹⁵ Kontraktsprosten utses av biskopen efter det att kontraktets präster hörts.¹⁶

6.2.3 Kontraktsprostinstruktionerna

För att få en uppfattning om vilka kontraktsprostens uppgifter är och dess funktion har kontraktsprostinstruktionerna för respektive stift systematiserats och analyseras. Huvudintrycket är att de till stora delar överensstämmer med varandra, men det finns lokala avvikelser. Nedan följer utdrag ur kontraktsprost-

⁸ Svenska kyrkans matrikel 2000 och 2013.

⁹ KO 6 kap. 3 §

¹⁰ KO 8 kap 2 och 6 §§

¹¹ KO 8 kap 27 och 28 §§

¹² KO 27 kap 4 §

¹³ KO 27 kap 2 och 3 §§

¹⁴ KO 31 kap 10 §

¹⁵ KO 34 kap 3 §

¹⁶ KO 6 kap 40 §

instruktionerna som visar på kontraktsprestens olika uppgifter. I sammanställningen har sådant tagits med som finns i de flesta stifteten men också sådant som är speciellt för ett eller två stift för att visa bredden i kontraktsprestens arbete.

Ledning och tillsyn

- ♦ att vara biskopens ”förlängda arm” och förtroendeperson i ämbetsuppdraget, både vad gäller tillsyn och främjande
- ♦ att företräda Svenska kyrkan inom kontraktet
- ♦ att i övrigt utföra de uppdrag biskopen anförtroar kontraktspresten och att fortlöpande hålla biskopen underrättad om situationen i kontraktet
- ♦ att se till att det teologiska samtalet pågår inom kontraktet
- ♦ att i övrigt samverka med biskop och stiftsmedarbetare i frågor som rör stiftets tillsyns- och främjandeuppdrag
- ♦ för att utföra sitt uppdrag har kontraktspresten möjlighet att samverka med stiftskansliets personal att tillsammans med tillgängliga personalvårdsresurser bistå församlingarna med konfliktbearbetning

Visitationer

- ♦ att biträda biskopen vid visitationer
- ♦ att bistå med synpunkter på visitationens uppläggning och innehåll
- ♦ att på uppdrag av biskopen genomföra förvisitation eller visitation av församling med stöd av personal från stiftskansliet
- ♦ att på biskopens uppdrag förbereda, genomföra och följa upp prostvisitationer i kontraktets pastorat enligt biskopens anvisningar.
- ♦ att i kontraktsprestens eget pastorat visiterar på biskopens uppdrag domprosten eller någon av de andra kontraktsprestarna
- ♦ att utifrån överenskommelse med biskopen medverka vid avstämningsmötena som hålls med församlingarna på stiftskansliet
- ♦ att på biskopens uppdrag göra besök i kontraktets församlingar minst en gång per mandatperiod

Mottagande och Invigning

- ♦ att på uppdrag av biskopen leda/delta vid mottagande av ny kyrkoherde i kontraktet
- ♦ att på uppdrag av biskopen leda invigningshandlingar

Prostkollegium

- ♦ att på kallelse av biskopen delta i prostmötet
- ♦ att kontraktsprestarna bildar biskopens ledargrupp, som skall arbeta med strategiska val och prioriteringar som berör alla församlingarna i stiftet
- ♦ att delta i överläggning med biskopen och prostarna (prostmöte) 2–4 gånger per år samt, då det är påkallat, extra strategidagar
- ♦ att på kallelse av biskopen delta i överläggningar, kurser och konferenser, t.ex. prostmöten
- ♦ att delta i enskild överläggning med biskopen en gång per år

Kontraktsprest och präst/diakon

- ♦ att utöva erforderlig tillsyn över deras ämbetsutövning
- ♦ att ha pastoral omsorg om kontraktets präster och diakoner och regelbundet be för dem och för kontraktets församlingar
- ♦ att informera om och verka för tillämpningen av Codex ethicus

- ♦ att – på biskopens uppdrag – minst två gånger per år kalla till kontraktskonvent
- ♦ att med lämpligt tidsintervall inbjuda präster, diakoner och emeriti, som bor inom kontraktet men inte har anställning i stiftet eller i församling/samfällighet, till samvaro, bön och gudstjänstfirande
- ♦ att efter samråd med stiftsdiakonen utse samordnare inom kontraktet för diakonerna
- ♦ att underrätta biskopen när präst och diakon som tjänstgör eller är bosatt i kontraktet avlider

Kontraktsprost och kyrkoherde

- ♦ att regelbundet ha särskilda kyrkoherdesamlingar/kyrkoherdekollegium
- ♦ att genomföra årliga individuella utvecklingssamtal med kontraktets kyrkoherdar
- ♦ att vid behov biträda kyrkoherden i relationerna till förtroendevalda, anställda och församlingsbor
- ♦ att vara en resurs i rekrytering och introduktion av kyrkoherdar inom kontraktet
- ♦ att vid kyrkoherdetillsättning, där sökande komminister från det aktuella pastoratet inte blivit tillsatt, tillsammans med stiftsprosten kalla tillträdande kyrkoherde och komministern ifråga till överläggning
- ♦ att då pastoratet rekryterat ny kyrkoherde om möjligt kalla avgående kyrkoherde till avslutningssamtal och nytillträdande kyrkoherde till överläggning rörande exempelvis arkivet och pastoratets kulturhistoriskt värdefulla inventarier

Kontraktsprost och personal

- ♦ att utse samordnare inom kontraktet för kyrkomusiker och församlingspedagoger (-assistenter)
- ♦ att främja församlingspedagogers (-assistenter) och kyrkomusikers förutsättningar att utveckla församlingslivet såvitt avser gudstjänst, undervisning, diakoni och mission
- ♦ att inbjuda medarbetare i kontraktets församlingar till inspirations- och utbildningssamlingar, efter samråd med kyrkoherdarna
- ♦ att vid behov inbjuda ideella medarbetare, förtroendevalda och anställda till större samlingar i angelägna ämnen
- ♦ att verka för främjande av konfirmandarbetet enligt gällande instruktion

Kontraktsprost och församlingarna

- ♦ att göra sig förtrogen med var och en av dem
- ♦ att ta initiativ till att lämpliga åtgärder vidtages vid t ex samarbetsproblem
- ♦ att verka för att gemenskapen mellan församlingarna stärks
- ♦ att på biskopens uppdrag enligt kyrkohandboken förrätta kyrkas återinvigning samt leda gudstjänst när kyrkorum tas ur bruk

Kontraktsprost och administrativa uppgifter

- ♦ att ansvara för kontraktsprostarkivet
- ♦ att föra prostbok
- ♦ att vara behjälplig vid överlämnande och övertagande av arkiv
- ♦ att på delegation av stiftet uppfylla stiftets skyldigheter enligt 4 kap 8 § Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.
- ♦ att granska och avge yttrande över församlingsinstruktioner

- ♦ att avge yttrande i ärende, som domkapitlet/stiftsstyrelsen remitterar
- ♦ att tillse att kyrkobyggnader och inventarier vårdas i enlighet med bestämmelserna i lagen om kulturminnen (KO 40:2)

Fler uppdrag

- ♦ att vara valförrättare vid val av de ledamöter och de ersättare i domkapitlet som skall vara präst eller diakon
- ♦ att vara valförrättare vid biskopsval
- ♦ att medverka i den lokala kontraktsorganisationen då sådan finns
- ♦ att på begäran av stiftsledningen medverka i frågor rörande den kyrkliga beredskapen
- ♦ att till biskopen före den 1 februari varje år avge en kort skriftlig redogörelse för sin verksamhet under det gångna året
- ♦ att följa arbetet i stiftsstyrelse och domkapitel genom protokoll
- ♦ att föra, främst i samband med konvent, information från prostmöten och protokoll vidare till kontraktisterna
- ♦ att på begäran av stiftsstyrelsen yttra sig i ärenden av församlingsindelningen, pastoratsindelningen, indelningen av flerpastoratssamfällighet samt kontraktsindelningen

6.2.4 Sammanfattning

Kontraktsprostinstruktionerna visar att kontraktsprosten har skiftande arbetsuppgifter som omfattar såväl tillsyn som främjande. Utifrån ett främjandeperspektiv sker arbetet på det lokala planet som brobryggare och samordnare mellan församlingar. Kontraktsprosten är också brobryggare och till viss del samordnare mellan den lokala nivån och stiftet. Instruktionerna visar också tydligt hur viktigt prostkollegiet har blivit för biskopens och stiftets arbete. Här talas det om biskopens ledargrupp, som skall arbeta med strategiska val och prioriteringar som berör alla församlingarna i stiftet. Kontraktsprostens uppgift när det gäller tillsyn har knappast minskat med åren utan istället på många sätt blivit allt mer arbetskrävande.

7 Från kontrakt till prostområde

Med bakgrund i remissvaren, kontraktsprostinstruktioner samt diskussioner på biskopsmötet är det tydligt att den nya situationen kräver en ny organisation för kontrakt. En förändring sådan som strukturförändringen 2014 medför en rad följdverkningar. Här kommer ett antal sådana att diskuteras när det gäller kontrakt och kontraktsprost.

7.1 Få pastorat och ”storpastorat”

En fråga som aktualiserats i remissvaren är om det blir så få pastorat så att biskopen kan samla stiftets kyrkoherdar istället för kontraktsprostar. Om det vore en möjlighet så är det inte längre nödvändigt med vare sig kontraktsprostar eller kontrakt.

Redan tidigare har konstaterats att det finns stora skillnader mellan stiften men också inom stiften. I analysen av antal pastorat och kontrakt drogs slutsatsen att antal pastorat i samtliga stift inte skulle bli så få att det skulle vara möjligt att ersätta kontrakten med pastoraten. Om förändringstakten skulle vara densamma som under perioden 2000 till och med den 1 januari 2014 skulle det dröja

åtminstone 20 år. Detta innebär att det under överskådlig tid kommer att finnas ett så stort antal pastorat så att det knappast är möjligt för biskopen att ha direktkontakt med varje enskild kyrkoherde. Samtidigt som det kommer att finnas pastorat som är lika stora eller större än kontraktet var tidigare. Detta medför att det måste skapas flera olika konstruktioner som motsvarar det som idag är kontrakt. Oavsett vilka lösningar som väljs för någon form av kontraktsorganisation finns det inget hinder för att biskop och stift samtidigt anordnar regelbundna möten regionvis med kyrkoherdar, där hänsyn tas till bl.a. stiftets storlek, demografi och kommunikationsgeografi. Det är något som redan förekommer i ett antal stift.

Anledningen till att denna utredning har begärts är strukturförändringarna som medför att ett antal pastorat blir större eller lika stora som tidigare kontrakt. Före årsskiftet 2013/2014 möttes de fjorton nya "storkyrkoherdarna" i Örebro för att bilda ett nätverk för att möta den nu uppkomna situationen. Det finns en samstämmighet, både i remissvaren, och såsom jag uppfattar det bland biskoparna, i synen på strukturförändringarna nämligen, att de mycket stora pastoraten som tidigare utgjorde ett eller flera kontrakt behöver stå i en nära relation till biskop och stift. En ny form av kontraktsorganisation behöver därför ge möjlighet att ett "storpastorat" kan utgöra ett kontrakt.

7.2 Prostområde eller prosteri ersätter kontrakt

I kyrkoordningen 36 kap 5§ står det: *Ett kontrakt består av en eller flera församlingar som inte ingår i ett pastorat och/eller ett eller flera pastorat i ett stift, dock alltid minst två enheter. Kontraktet är tjänstgöringsområde för en kontraktsprost. Kontraktsindelningen ska omfatta hela stiftet.*

Under århundradens lopp har kontraktens storlek varierat allt från att omfatta hela landskap eller t.o.m. landsändar, till ett fåtal socknar.¹⁷ Grundförutsättningen för ett kontrakt har varit att det bestått av mer än en enhet. Ordet kontrakt såsom det används i dagligt tal förutsätter åtminstone två parter. För att kunna skapa en variabel organisationsstruktur där en enhet kan utgöra ett kontrakt krävs ett annat namn. I äldre svenska användes ordet prosteri. I våra nordiska grannländer används ordet prosteri (Finland), provsti (Danmark) och prosti (Norge).¹⁸ I Linköpings, Strängnäs, Västerås, Göteborgs, och Karlstads stift finns ordet kvar i benämningen domprosteriet som är det kontrakt som domkyrkoförsamlingen ingår i. Stockholms stift benämns detta kontrakt istället domkyrkokontraktet.

Att använda ordet prosteri är att anknyta till kyrkans historia och tradition, men frågan är om det är ett ord som är begripligt i vår tid förutom den som är väl insatt i kyrkans liv och organisation. Istället kan man använda ordet prostområde, vilket kan förstås även av den som inte tillhör de initierade. Prostområde betyder helt enkelt det område som prosten är ansvarig för. Vare sig man väljer ordet prosteri eller prostområde så säger inte benämningen något om hur få eller många enheter som ingår. Här kommer jag fortsättningsvis att tala om prostområde. Prostområdena kommer att kunna vara utformade på olika sätt. Prostområdet kan som kontraktet idag bestå av ett antal pastorat både stora och små. Prostområdet kan också bestå av en enda enhet och då är det frågan om ett "storpastorat" eller en "storförsamling".

---

¹⁷ Regioner i relationer, 1993, s.57.

¹⁸ Wikipedia, uppslagsord: kontrakt.

7.3 Från kontraktsprost till prost

Prostområdet leds av en prost. Det kan skapa en viss förvirring att använda titeln prost och inte som tidigare kontraktsprost. Det finns andra än de som ansvarar för ett prostområde som har titeln prost. Det gäller ju prost honoris causa och fd kontraktsprostar. Alternativet vore att den som ansvarar för ett prostområde som endast består av en församling kallas församlingsprost och på motsvarande sätt kallas den som ansvarar för ett pastorat som prostområde för pastoratsprost. Det prostområde som omfattar flera församlingar och/eller pastorat skulle ha kvar titeln kontraktsprost. Om detta skulle vara ett alternativ skulle kanske prostområdena benämnas prostområde – församling, prostområde – pastorat och prostområde - kontrakt. Det blir knappast enklare eller lättare att förstå med tre olika sorters prostområden och tre olika titlar för den prost som ansvarar för ett prostområde. Förslaget är därför trots eventuella risker för missförstånd att kalla den som ansvarar för ett prostområde för prost.

I några fall blir domprosten kyrkoherde i ett ”storpastorat” och det kan ju också vara så att domprosten blir prost över ett prostområde med flera olika enheter. Även tidigare har domprosten kunnat vara kontraktsprost. Med tanke på namnet prost är det lämpligt att domprosten benämns som domprost även om denne är prost för ett prostområde eller inte.

7.4 Prostområden

Stiftet ska vara indelat i prostområden. Prostområdena täcker hela stiftet. En prost leder och ansvarar för prostområdet. Prostområdena kan bestå av en eller flera enheter. På många håll kommer ett prostområde att precis som hitintills bestå av ett stort antal församlingar/pastorat av varierande storlek. Ett annat prostområde kan bestå av ett ”storpastorat” eller en ”storförsamling”. Det finns oändligt antal konstruktioner när det gäller prostområdets omfattning. Det som skiljer prostområde från kontrakt är att det kan ingå endast en lokal enhet ett ”storpastorat” eller om det i framtiden kommer att finnas ”storförsamlingar”.

Strukturförändringen den 1 januari 2014 ger helt nya förutsättningar för organisationen av den lokala nivån. Eftersom kontraktet har varit en bro mellan stift och lokal nivå påverkas det i mycket hög grad av den nya strukturen. Konstruktionen med pastorat och församlingar ger många utmaningar eftersom pastorat i flera avseenden övertagit församlingens grundläggande uppgift och funktion. Såsom tidigare konstaterats behövs en brobyggande nivå mellan stift

och lokalnivå eftersom långt ifrån alla församlingar ingår i ”storpastorat”. Det är fortfarande många år kvar till dess antalet församlingar/pastorat är så få att biskop och stift kan arbeta i direktkontakt med varje kyrkoherde. Det leder till att organisationsstrukturen måste vara så variabel och flexibel så att den kan rymma både prostområden som följer tidigare struktur men också på ett ändamålsenligt sätt tar till vara de nya ”storpastoraten”/”storförsamlingarna”. Genom att göra det möjligt att endast en enhet på lokalnivå kan ingå i ett prostområde blir organisationen variabel på ett funktionellt sätt.

7.5 Resurser

Prostområdet har ingen egen ekonomi. De resurser som ställs till förfogande måste komma från stiftet, församlingarna och ibland även från nationell nivå. Så har det varit fram till nu. I och med att en del prostområden kommer att bestå av en enhet kommer ekonomin för församlingen/pastoratet vara tillgängligt för prostområdet eftersom de är identiska enheter. När nu de nya ”storpastoraten” bildats är det lätt att tänka att de är resursstarka. Troligtvis är de det på många sätt, men i flera av dessa områden minskar antal medlemmar betydligt år från år. I framtiden kanske inte dessa prostområden är så resursstarka som de kan upplevas idag.

Prostområdet är ett utflöde av stiftet och därför är det självklart att stiftet ansvarar för vissa kostnader. Stiftet står för lönetillägg för prosten, ersättning för viss verksamhet och ersättning för arbetstid så att församlingen kan ersätta en vikarie. Stiftet bidrar ju också på många sätt med resurser, t.ex. personal, till kontrakt och församlingar genom olika projekt och t.ex. fortbildning. Allt kommer att ske även i den nya strukturen. Det är också möjligt för stiftet att i allt högre grad samarbeta med prostområdena genom att förlägga delar av en tjänst t.ex. när det gäller fastighetsfrågor till ett prostområde. Här finns många möjligheter att utveckla samarbetet mellan prostområde och stiftskansli. Det behöver inte på grund av strukturen vara någon skillnad på vilka resurser stiftet lägger på prostområdena. Ett prostområde med en enda lokal enhet kan få samma tillgång till resurser som ett prostområde med många lokala enheter. Det är upp till varje stift att göra adekvata bedömningar.

Remissvaren visar på att församlingar/pastorat som ingår i ett och samma kontrakt redan idag och samarbetar och kanske allt mer i framtiden kommer att vilja det. Det kan gälla exempelvis fastigheter, administration, begravningsverksamhet, ekonomi, personal. Eftersom dessa uppgifter är församlingarnas ansvarsområde är det naturligt att de ingående församlingarna står för dessa kostnader. I flera stift är traditionell kontraktsverksamhet livaktig. Även detta kan fortsätta i samma utsträckning som tidigare i de nya prostområdena och även här är det de lokala enheterna som ansvarar för de resurser som krävs.

7.6 Andra typer av nätverk

Under lång tid har det förekommit en rad olika nätverk där man delat kunskap och erfarenheter och fått inspiration. Sjukhuskyrkan har ett sådant nätverk och likaså fängelsepräster/pastorer. Det bildas också nya nätverk när nya situationer uppstår. Idag finns t.ex. nätverket *Framtiden bor hos oss* som omfattar församlingar med låg tillhörighet till Svenska kyrkan och har erfarenhet av arbete i mångreligiös miljö. Ett nytt nätverk har just bildats med de 14 kyrkoherdar som kommer att leda de nya ”storpastoraten” i Svenska kyrkan. Vi lever i en tid då inte en samarbetsform kan vara den enda som gäller. Det behövs ständigt nya samarbetsarenor utifrån nya behov som uppstår. Prostområdena är en del av den

kyrkliga organisationsstrukturen, men det behövs många olika former av nätverk i en tid som är stadd i ständig förändring.

8 Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen

8.1 Biskop och prostkollegium

För den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen är kontraktsprostarna en nödvändig länk mellan biskop och ämbetsbärarna på lokal nivå. När kontraktsprostarna fått färre formella uppgifter, t.ex. prästernas tjänstgöring, har bl.a. deras roll i prostkollegiet fått en ökad betydelse. I vår tid är det vanligt att ledande personer, chefer av olika slag, har någon form av ledningsgrupp eller bollplank både för att få information och för att kunna diskutera viktiga frågor, innovationer och svårigheter av olika slag. Denna samhällsutveckling märks också i prostkollegiets utökade betydelse och är en nödvändighet i ett mångfacetterat samhälle.

8.2 Prosten – en kyrkoherde

Med utgångspunkt i KO där kyrkoherden har en särskild ställning, inte minst när det gäller tillsyn och ledning är det naturligt att föreslå att prosten ska vara kyrkoherde. Det gäller både prostområden med många enheter och de som endast består av en enhet. Den strukturförändring som ägt rum den 1 januari 2014 är svår att överblicka och därför kan det finnas anledning att, om synnerliga skäl föreligger, även en annan präst får utses till prost. Det är inte helt enkelt att se vilka situationer som kan uppstå men här följer ett tankeexperiment: I ett ”storpastorat” som utgör ett prostområde finns mycket hög kompetens på många olika områden både hos s.k. församlingsherdar men kanske också bland andra präster. Det skulle kunna vara så att den prästerliga ledamot som stiftets präster och diakoner valt till domkapitlet är en av pastoratets präster. Det skulle då vara tänkbart att denna präst blev prost eftersom den redan har en särställning och representerar den episkopala linjen på stiftsnivå. Anledningarna kan vara av olika slag och för att ha en så funktionell struktur som möjligt föreslås att undantag kan göras från att en kyrkoherde ska vara prost.

8.3 Prost utses

I kyrkoordningen framgår det tydligt att biskopen utnämner kontraktsprosten efter hörande av präster i kontraktet. Prosten är en del av den episkopala linjen och har tillsynsansvar för både präster och diakoner. Det är därför självklart att biskopen ska besluta efter hörande av såväl präster som diakoner inom prostområdet, vilket redan har gjorts i vissa stift.

I en del stift har detta förfarande uppfattats som ett val. Det är viktigt att biskopen har en tydlig bild av vem som har förtroende bland ämbetsbärarna i kontraktet och ska förhöra sig om detta. Det vore dock olyckligt om detta hörande uppfattas som ett val.

För att få ett väl fungerande prostkollegium krävs att biskopen har stor möjlighet att påverka vilka som ska ingå i denna ledningsfunktion. En avvikelse från detta utgör de prostar i prostområden som består av en enda lokal enhet. Konsekvensen av att det är en kyrkoherde som ska vara prost medför att biskopen utser pastoratets eller församlingens kyrkoherde, som anställts av kyrkorådet. Än viktigare är det att biskopen efter hörande har ett fritt val att välja, i de

prostområden som består av flera lokala enheter, någon av kyrkoherdarna till prost och på sätt kan forma ett funktionellt prostkollegium.

8.4 Samverkan med stiftskansli

Kontraktet är ett utflöde av stiftet står det i inledningen till åttonde avdelningen i kyrkoordningen. Eftersom kontrakten är starkt knutna till stiftet är det av yttersta vikt att stiftskansli och kontrakt samarbetar. Något som klart har framgått i arbetet med kontraktets ställning och uppgifter är hur olika relationen mellan kontrakt och stiftskansli ser ut i de olika stiften. Ibland upplever man konkurens och agerar kring liknande uppgifter medan man i andra stift har väl reglerade kanaler mellan stift och kontrakt.

Kontrakten har en lång historisk tradition och dess uppgifter och funktion har förändrats över tid. Den stora förändringen under senare tid var då den nya stiftstrukturen växte fram. Stiftskanslierna skiljer sig åt från stift till stift. Det har gått 25 år sedan denna reform genomfördes och Svenska kyrkan har genomgått stora förändringar såsom relationsförändringen och den just genomförda strukturförändringen. För att få en organisation som kan bli mer funktionell är det nödvändigt att genomföra en utredning kring stiftskansliernas uppgift och funktion. Även om stiftskansliernas roll inte finns med i direktiven till denna utredning så finns ett uttalat behov av att en utredning görs för att klargöra stiftskansliernas respektive kontraktens roll i relation till varandra och till församlingarna. Först när denna är gjord kan man helt och fullt se kontraktets/prostområdets ställning och uppgifter.

9 Prost och Prostområde

I något eller några enstaka remissvar finns förslag på att kontraktsprosten ska vara anställd av stiftet. På många andra håll poängteras vikten av att prosten har en lokal förankring och därmed stort kunnande och kännedom om prostområdet. Att prosten skulle vara anställd på stiftsnivå och inte en del av den lokala nivån tydliggör inte prostens del av den episkopala linjen mellan stift och lokal nivå.

9.1 Prostens uppgifter enligt kyrkoordningen

Prostens uppgifter enligt kyrkoordningen är desamma oavsett om prostområdet består av en eller flera lokala enheter. Trots detta kommer prostens funktion bli olika beroende på om prostområdet består av en eller flera enheter.

9.1.1 Uppgifter – lika för alla

Här följer en uppräkning av prostens uppgifter enligt kyrkoordningen och där det inte har någon betydelse om prostområdet omfattar en eller flera enheter.

- ◆ Prosten ska vara valförrättare vid biskopsval.
- ◆ Prostens ska inviga ny begravningsplats.
- ◆ Prosten har rätt att kalla präst och diakon till överläggning.
- ◆ Prosten har också rätt till tjänstledighet för att utföra sina uppdrag.

Efter att tagit del av kontraktsprostinstruktionerna finns det ett antal uppgifter som kontraktsprosten har utfört och som nu prosten ska genomföra. Här måste varje stift göra en revision av prostinstruktionerna och då särskilt ta hänsyn till dem som är prostar i prostområden med endast en enhet.

9.1.2 Prost i prostområde med en lokal enhet

Prostens uppgifter förändras inte för dem vars prostområden omfattar mer än en enhet utan är desamma som är idag. Den prost vars prostområde omfattar endast en församling eller ett pastorat kommer här att belysa olika aspekter av prostens arbete och hur det påverkas.

Tillsyn

De som idag är kontraktsprostar är vanligtvis också kyrkoherdar i en församling. I inledningen till andra avdelningen/Församlingarna i kyrkoordningen står det: *För varje församling finns ett kyrkoråd eller ett församlingsråd som församlingens styrelse och en kyrkoherde med ansvar för ledning, samordning och tillsyn.* Här markeras tydligt den gemensamma ansvarslinjen. I kyrkoordningen framgår tydligt att kyrkoherden har ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro. *Kyrkoherden ska utifrån avgivna vigningslöften och på eget ansvar fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen. Kyrkoherden har gemensamt med kyrkorådet ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd. Kyrkoherden har ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.* Kyrkoherdens ansvar visar på den episkopala linjen av den gemensamma ansvarslinjen på samma sätt som prostens. Prostens uppdrag när det gäller tillsyn är i de prostområden som endast består av enhet identiska med kyrkoherdens uppdrag.

Visitationer

Det är biskopen som visiterar stiftens församlingar och får ge uppdraget till den prost som ansvarar för prostområdet, men kan i särskilda fall också ge uppdraget till en ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet enligt nu gällande kyrkoordning. I några kontraktsprostinstruktioner framgår det att när en kontraktsprosts församling ska visiteras så utför domprosten eller någon annan kontraktsprost prostvisitationen eller förarbetet till biskopsvisitationen. Av den anledningen föreslås en ändring i kyrkoordningen 8 kap. 2 § nämligen att uppdraget i särskilda fall kan ges till *en annan prost*, ledamot eller till sekreteraren i domkapitlet.

Såsom det hitintills fungerat när det gällt visitation av kontraktsprostarnas församling kommer det på samma sätt att fungera för de prostar vars prostområde omfattar endast ett pastorat eller en församling. I några fall kommer domprosten att vara kyrkoherde i ett "storpastorat" och detta "storpastorat" kommer då att utgöra ett prostområde. Här gäller då samma förutsättningar som för den prost som har ett pastorat eller en församling som prostområde.

9.2 Kontraktsprost och kyrkoherdekollegium

I instruktionerna för kontraktsprostarna framgår det tydligt att kontraktsprosten ska samla kyrkoherdarna i kontraktet för regelbundna möten. I ett prostområde som utgörs av en enhet är det naturligt att prosten samlar pastoratets arbetsledande komminister som har ansvar för en församling till regelbundna samlingar. En annan situation är om ett "storpastorat" utgör en del av ett kontrakt. I kontraktet kan det finnas förutom "storpastoratet" några mindre församlingar. I "storpastoratet" ingår församlingar som är betydligt större än de kringliggande församlingarna. Det är då en möjlighet för prosten att inte enbart samla kyrkoherdarna till kollegium utan också de arbetsledande komministrarna som har ansvar för en församling. Här krävs samråd mellan prosten och kyrkoherden i "storpastoratet" om det inte är en och samma person.

10 Ändamålsenlig indelning

Stiftsstyrelsen beslutar idag om kontraktsindelningen och så också i fortsättningen när det gäller prostområden.¹⁹ I kyrkoordningen framgår tydligt att indelningen ska vara ändamålsenlig. Initiativ till en förändring av indelning kan tas av berörda församlingar/pastorat eller stiftsstyrelsen. I remissvaren till strukturutredningen framkom det att enheterna bör vara relativt omfattande för att kunna utgöra en arena för t.ex. fortbildning men också funktionella för samarbete i många olika former.

10.1 Demografi och kommunikationsgeografi

Kontraktsindelningen idag följer en demografi som var aktuell i en annan tid. En remissinstans skriver: Kontrakten fick sin första utformning på 1300-talet. De hade häradet som förebild. Häradet var främst ett rätts- och förvaltningsområde inom ett landskap. Denna organisation är numera helt avskaffad. Kyrkans kontrakt bygger däremot ännu, i princip, på den. Det behövs en ny indelning som anpassas efter dagens demografi, hur kommunikationerna är och vad som är naturliga områden för människor att röra sig inom. I de fall då prostområdet ska utgöra någon form av samlingsarena är det viktigt att de som finns i församlingarna har en naturlig samhörighet. Idag finns det många kontrakt som inte alls är förankrade i hur man bor och förflyttar sig i vår tid. Också den alltjämt pågående flytten från land till stad och framför allt till större städer, påverkar indelningen.

Hitintills har det inte varit ovanligt att en större stad utgjort ett kontrakt. Församlingarna runt staden bildar ett kontrakt antingen i form av en "krans" eller en "banan". Församlingarna och dess medlemmar i ett banan/kranskontrakt har ingen naturlig kontakt med varandra eftersom alla relaterar till staden och inte till grannförsamlingarna runt staden. På andra håll följer kontraktsgränserna gamla kommunikationsleder t.ex. hur man kunde röra sig mellan öarna eller hur båtförbindelserna var utformade.

För att prostområdena ska vara funktionella utifrån de lokala behoven och stiftets ansvar ska varje stift göra en kraftfull genomarbetning av prostområdenas omfattning och gränser. Utgångspunkten ska vara utifrån bl.a. dagens demografi och kommunikationsgeografi. I vissa stift kanske förändring mellan gammal och ny indelning inte blir så stor medan det i ett annat stift blir helt nya prostområden. Denna genomarbetning ska vara genomförd och rapporterad till kyrkostyrelsen 31 december 2016.

---

¹⁹ 37 kap 20-22 §§

10.2 Kontraktets/Prostområdets namn

Kontraktsindelningen har sina rötter i indelningen av häradar. En del kontraktsnamn härrör från häradernas tid. Det kan vara svårt att förstå vad ett kontrakt/prostområde är eftersom det inte är en nivå såsom församling, stift eller nationell nivå utan istället en brygga mellan stift och församling. Indelningen följer inte de kommunikationsmönster som finns idag och dessutom har det i vissa fall ett namn som i stort sett endast den historieintresserade eller hembygdsforskaren kan härleda. Prostområdena behöver ett namn som relaterar till dagens kända geografi. Det är stiftsstyrelsens uppgift att besluta om namn.²⁰ Namn på kontrakten ska bearbetas i samband med genomarbetning av prostområdenas omfattning och gränser. De nya namnen rapporteras till kyrkostyrelsen senast den 31 december 2016.

11 Valkretsar hindrar flexibilitet

Kontraktet är ett utflöde av stiftet.²¹ Till kontrakt görs inga val, ändå utgör kontraktet en teknisk indelningsgrund för valkretsar för stiftsfullmäktige. Indelningen av valkretsar har hitintills följt kontraktsgränser.²² I en ny tid där det kommer att finnas pastorat som är större än tidigare kontrakt och det ständigt sker pastoratsammanslagningar behöver kontrakt och valkretsar skiljas åt. Anledningen till detta är att kontraktsgränserna inte får förändras det år det är val eller året därpå. Kontraktsgränserna får alltså inte röras vare sig under ett valår eller året därpå. Det innebär en tröghet i indelningen som inte är nödvändig. Stiftsstyrelsen kan istället besluta om valkretsar som inte är kopplad till kontrakt eller prostområden utan utgör en självständig indelning. Dessa valkretsar kan inte förändras under valår eller året därefter. För en ökad flexibilitet krävs att kontrakt/prostområden och valkretsindelning går skilda vägar. Genom att låta valkretsindelningen vara sin egen uppnås en mycket högre grad av flexibilitet för prostområdena, vilket kommer att svara mot dess funktion och uppgift. Prostområdenas funktion och uppgift är ju inte kopplat till valen utan skulle endast utgöra en slags teknisk bas för valet. Valen är ju inte till prostområdet utan till stiftsfullmäktige.

Kontraktet utgör idag valkrets vid biskopsval. Eftersom kontraktet är ett utflöde av stiftet och särskilt tydliggör den episkopala linjen av den gemensamma ansvarslinjen är det naturligt att prostområden i fortsättningen också kommer att utgöra valkrets vid val av biskop. Prostområdet som valkrets vid biskopsval hindrar inte på något sätt flexibilitet i den nya organisationsstrukturen.

12 Utredningens förslag

Efter 1 januari 2014 finns pastorat som är så stora att de motsvarar ett tidigare kontrakt. Ett sådant pastorat kan utgöra ett prostområde. Ordet kontrakt förutsätter åtminstone två parter och därför görs ett namnbyte från kontrakt till prostområde och från kontraktsprost till prost. Kontraktsadjunkter benämns prostadjunkter.

Kyrkoordningens struktur för församling där kyrkoherden har tillsynsansvar medför att det ska vara en kyrkoherde som utses till prost. Om synnerliga skäl föreligger kan biskopen utse en annan präst i prostområdet till prost. När det

---

20 KO 37 kap 35 §

21 KO 8 kap inledning 35 §

22 KO 37 kap 15-16 §§

gäller prostområden som omfattar endast en lokal enhet får om synnerliga skäl föreligger en annan präst utses till prost.

Den episkopala linjen omfattar präster såväl som diakoner. Både präster och diakoner ingår i prostens tillsynsansvar. Biskopen utser prost efter hörande av både präster och diakoner i prostområdet. En avvikelse utgör de prostområden som består av en enda lokal enhet, pastorat eller församling, där biskopen utser enhetens kyrkoherde till prost.

Biskopen ska visitera stiftets församlingar. Biskopen får uppdra åt prosten att visitera i sina prostområden. När det gäller prostar som ansvarar för prostområden med endast en lokal enhet kan de inte visitera de i pastoratet ingående församlingarna. Istället kan biskopen ge uppdraget till en annan prost.

Även om stiftskansliernas roll inte finns med i direktiven till denna utredning så finns ett uttalat behov av att en utredning görs för att klargöra stiftskansliernas respektive kontraktens roll i relation till varandra och till församlingarna. Först när denna är gjord kan man helt och fullt se kontraktets/prostområdets ställning och uppgifter.

Nuvarande kontrakt övergår utan särskilt beslut att benämnas prostområden fr. o. m. 1 januari 2015 och behåller övergångsvis sina namn.

Stiftsstyrelserna ska göra en genomgång av indelningen i prostområdena så att de geografiska gränserna följer aktuell demografi och kommunikationsgeografi.

Stiftsstyrelserna ska också göra en genomgång av namnen på de prostområdena som behöver ett namn som relaterar till dagens kända geografi.

Kontrakten ska inte längre utgöra underlag för valkretsar till stiftsfullmäktige. Den nuvarande konstruktionen hindrar att kontraktsgränser kan förändras både det år det är val och året därefter. Kontrakten kommer dock även i fortsättningen att vara valkrets när det gäller biskopsval.

I utredningsarbetet har jag gjort en genomgång och belysning av de olika områden som kyrkostyrelsen efterfrågat i direktiven.

12.1 Prostområde och prost

Strukturförändringen 2014 har skapat en situation med ett antal ”storpastorat” som är lika stora eller större än kontraktet har varit tidigare. I den nya organisationen för kontrakt föreslås att en enda lokal enhet kan utgöra ett prostområde. Det handlar då om en stor lokalenhet såsom ett stort pastorat eller en mycket stor församling. Ett prostområde kan precis som tidigare omfatta många eller få enheter men också en enda enhet.

Just ordet kontrakt förutsätter mer än en part åtminstone som vi använder ordet i dagligt tal. För att möjliggöra en organisation med endast en lokal enhet föreslås att det i framtiden kallas prostområde. Ett alternativ vore att kalla det prosteri, men valet har fallit på prostområde eftersom det är ett mer lättförståligt ord i vår tid. Prostområde betyder helt enkelt det område som prosten är ansvarig för.

Prostområdet leds av en prost. Det finns en viss problematik med denna titel eftersom den används även av andra nämligen prost honoris causa och pensionerade kontraktsprostar. Alternativt skulle prost kunna benämnas utifrån vilket form av prostområde prostens ansvarar för, men då skulle vi få tre olika titlar vilket vore olyckligt.

Att använda orden prostområde och prost medför ett antal förändringar i kyrkoordningen. I några fall är förändringen endast ett byte av ord från kontrakt till prostområde och från kontraktsprost till prost utan att paragrafen i övrigt förändras. I andra fall medför det även innehållsliga förändringar.

12.2 Den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen

För den episkopala linjen inom den gemensamma ansvarslinjen är kontraktsprostarna en nödvändig länk mellan biskop och ämbetsbärarna på lokal nivå.

Med utgångspunkt i kyrkoordningen där kyrkoherden har en särskild ställning, inte minst när det gäller tillsyn och ledning, föreslås att prosten ska vara kyrkoherde. Den strukturförändring som ägt rum den 1 januari 2014 är svår att överblicka och därför kan det finnas anledning att, om synnerliga skäl föreligger, även en annan präst får utses till prost. När det gäller prostområden som omfattar endast en lokal enhet får om synnerliga skäl föreligger en annan präst utses till prost. **Detta medför förändringar i kyrkoordningen.**

I kyrkoordningen framgår det tydligt att biskopen utnämner kontraktsprosten efter hörande av präster i kontraktet. Prosten är en del av den episkopala linjen och har tillsynsansvar för både präster och diakoner. Det är därför självklart att biskopen ska besluta efter hörande av såväl präster som diakoner inom prostområdet, vilket redan har gjorts i vissa stift. Det vore dock olyckligt om detta hörande uppfattas som ett val. En avvikelse utgör de prostområden som består av en enda lokal enhet, pastorat eller församling, där utser biskopen enhetens kyrkoherde till prost. **Detta medför en kyrkoordningsförändring.**

Kontraktet är ett utflöde av stiftet står det i inledningen till åttonde avdelningen i kyrkoordningen. Eftersom kontrakten är starkt knutna till stiftet är det av yttersta vikt att stiftskansli och kontrakt samarbetar. Även om stiftskansliernas roll inte finns med i direktiven till denna utredning så finns ett uttalat behov av att en utredning görs för att klargöra stiftskansliernas respektive kontraktens roll i relation till varandra och till församlingarna. Först när denna är gjord kan man helt och fullt se kontraktets/prostområdets ställning och uppgifter.

12.3 Prost och Prostområde

Efter att tagit del av kontraktsprostinstruktionerna finns det ett antal uppgifter som kontraktsprosten har utfört och som nu prosten ska genomföra. **Här uppmanas varje stift göra en revision av prostinstruktionerna** och då särskilt ta hänsyn till dem som är prostar i prostområden med endast en enhet.

Det är biskopen som visiterar stiftens församlingar och får ge uppdraget till den prost som ansvarar för prostområdet. I några kontraktsprostinstruktioner framgår det att när en kontraktsprosts församling ska visiteras så utför domprosten eller någon annan kontraktsprost prostvisitationen eller förarbetet till biskopsvisitationen. **Av den anledningen föreslås en ändring i kyrkoordningen nämligen att uppdraget kan i särskilda fall ges till en annan prost.**

12.4 Ändamålsenlig indelning

Stiftsstyrelsen beslutar idag om kontraktsindelningen och i kyrkoordningen framgår tydligt att indelningen ska vara ändamålsenlig. Det behövs en ny indelning som anpassas efter dagens demografi, hur kommunikationerna är och vad som är naturliga områden för människor att röra sig inom och för att göra prostområdena till funktionella enheter. Varje stift gör en kraftfull genomarbetning av prostområdenas omfattning och gränser. **Denna genomarbetning ska vara genomförd och beslutad före 31 december 2016 och rapporteras till kyrkostyrelsen.**

12.5 Kontraktets/Prostområdets namn

En del kontraktsnamn härrör från häradernas tid. i vissa fall ett namn som i stort sett endast den historieintresserade eller hembygdsforskaren kan härleda. Prostområdena behöver ett namn som relaterar till dagens kända geografi. Det är stiftsstyrelsens uppgift att besluta om namn. **Beslut rörande de nya namnen ska vara fattade före 31 december 2016 och rapporteras till kyrkostyrelsen.**

12.6 Valkretsar hindrar flexibilitet

Kontraktet är ett utflöde av stiftet. Till kontrakt görs inga val, ändå utgör kontraktet en teknisk indelningsgrund för valkretsar till stiftsfullmäktige. För en ökad flexibilitet krävs att kontrakt/prostområden och valkretsindelning går skilda vägar. Genom att låta valkretsindelningen vara sin egen uppnås en mycket högre grad av flexibilitet för prostområdena, vilket kommer att svara mot dess funktion och uppgift. **Detta medför en kyrkoordningsförändring.**

Eftersom kontraktet är ett utflöde av stiftet och särskilt tydliggör den episkopala linjen av den gemensamma ansvarslinjen ska även i fortsättningen prostområden utgöra valkrets vid val av biskop. Prostområdet som valkrets vid biskopsval hindrar inte på något sätt flexibilitet i den nya strukturen.

13 Kyrkoordningskommentarer

Betänkandet innehåller en del förslag till ändringar i kyrkoordningen.

I vissa fall är det fråga om helt nya eller ändrade bestämmelser innehållsligt medan ändringarna i ett antal bestämmelser endast innefattar ändrade benämningar där ordet kontrakt och olika sammansättningar där detta ingår bytts mot ordet prost.

13.1 6 kap. Stiftets uppdrag

3 §

Benämningen kontrakt och kontraktsprost ändras till prostområde och prost.

13.2 8 kap. Biskopen

2 §

I paragrafen ges möjlighet för biskopen att anlita en annan prost för uppdraget att visitera. Det förutsätts vara en prost i aktiv tjänst som ansvarar för ett prostområde i stiftet.

3 §

Innehåller endast ändring av benämningar.

6 §

Innehåller endast ändring av benämningar.

27 §

Innehåller endast ändring av benämningar.

28 §

Innehåller endast ändring av benämningar.

40 §

I denna bestämmelse ges även diakoner möjlighet att höras innan biskopen utser en prost.

Vidare ska huvudregeln vara att det är en kyrkoherde som utses till prost. Men synnerliga skäl menas att det finns någon annan präst som har erfarenhet av ledarskap, är prästerlig ledamot i domkapitlet eller liknande och som därför bedöms lämplig att vara prost.

Enligt sista stycket i paragrafen utses kyrkoherden i ett prostområde som endast består av en enhet enligt huvudregeln per automatik till prost. Även här finns dock möjlighet om synnerliga skäl talar för att biskopen utser en annan präst som bedöms vara lämplig utifrån de kriterier som anges ovan. I detta fall sker dock utseendet av prost utan att präster eller diakoner i prostområdet har hörts.

13.3 20 kap. Nattvard

6 §

Innehåller endast ändring av benämning.

13.4 27 kap. Invigningshandlingar

4 §

Innehåller endast ändring av benämning.

13.5 31 kap. Uppdraget som präst

10 §

Innehåller endast ändring av benämning.

13.6 32 kap. Uppdraget som diakon

10 §

Innehåller endast ändring av benämning.

13.7 34 kap. Kyrkans anställda

3 §

Innehåller endast ändring av benämning.

4 §, 10 §, 11 §, 13 §

Begreppet kontraktsadjunkt ändras i konsekvens med terminologin i övrigt till prostadjunkt.

13.8 36 kap. Indelningsenheter

1 §, 5 §

Innehåller endast ändring av benämning.

13.9 37 kap. Ändringar i indelningen

20 §

Genom att prostområdet inte är valkrets, som kontraktet varit tidigare kan förändringar ske utan hänsynstagande till de kyrkliga valen.

21 §

Innehåller endast ändring av benämningar.

22 §

Inskränkningen i 20 § finns inte kvar varför den bestämmelsen utgår.

35 §, 36 §

Innehåller ändring av benämningar.

13.10 38 kap. Direkta val

15 §

Valkretsar är inte längre detsamma som prostområde.

16 §

Bestämmelsen fyller inte längre någon funktion.

90 §

Bestämmelsen om möjlighet att överklaga kyrkostyrelsens beslut om valkretsindelning utgår eftersom den inte längre är adekvat.

14 Källförteckning

14.1 Svenska kyrkans utredningar

Regioner i relationer – en inventering av stifts- och kontraktsfrågorna, Betänkande angivet av stifts- och kontraktsutredningen, Stockholm, 1993

2011:2 Närhet och Samverkan. Betänkande från den av Kyrkostyrelsen tillsatta strukturutredningen.

14.2 Övriga källor

Kyrkoordningen, Svenska kyrkans hemsida

Matrikel Svenska kyrkan 2000, Stockholm: Verbum

Matrikel 2010, Svenska kyrkan, Stockholm: Verbum

Matrikel 2013 Svenska kyrkan, Stockholm: Verbum

Organisationsregistret

Remissvaren till strukturutredningen, pdf

Statistiska uppgifter från stiftskanslierna, hos förf

Svenska kyrkans statistikdatabas, internwww Svenska kyrkan

Svenska kyrkans Årsbok 1921, (1920), Uppsala: Almqvist & Wiksells boktryckeri AB

Svenska kyrkans Årsbok 1951, (1950), Uppsala : Almqvist & Wiksells boktryckeri AB

Statistisk matrikel över Svenska kyrkans prästerskap 1980, Lund: Berlings

Wikipedia: uppslagsord, kontrakt

Bilaga 1

Direktiv för en utredning om kontraktets ställning, uppgifter och indelning samt om domprostens ställning, uppgifter och tillsättning

Direktiven är fastställda av kyrkostyrelsen den 24–26 september 2012.

Sammanfattning

En särskild utredare ska utses för att göra en översyn av kontraktets ställning, uppgifter och indelning samt av domprostens ställning, uppgifter och tillsättning. Utredaren ska särskilt belysa de frågeställningar som uppkommer för kontrakten respektive domprostfunktionen till följd av kommande strukturförändringar och föreslå de kyrkordningsändringar som det finns anledning till. I uppdraget ingår även att se över kontraktsindelningen.

Utredaren ska i den del som avser domprostens ställning m.m. redovisa sitt uppdrag senast den 15 januari 2013 och i den del som avser kontraktets ställning m.m. redovisa sitt uppdrag senast den 15 januari 2014.

Bakgrund

I skrivelsen Strukturfrågor (KsSkr 2012:5) som har lämnats till kyrkomötet föreslår kyrkostyrelsen att strukturen på den lokala nivån ska förenklas, bland annat genom att nuvarande flerpastoratssamfälligheter upphör att finnas och att övriga samfälligheter övergår till att bli pastorat med en delvis ny innebörd. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

I skrivelsen noterar kyrkostyrelsen att de föreslagna ändringarna kan komma att leda till att det kommer att finnas betydligt fler större pastorat på den lokala nivån än vad som nu är fallet. Styrelsen aviserar att det därför behöver ske en översyn av kontraktets ställning och uppgifter liksom av kontraktsindelningen. Styrelsen har också med anledning av detta föreslagit en övergångsbestämmelse som gör det möjligt för nuvarande kontraktsindelning att bestå till den 1 januari 2016.

Skrivelsens förslag om strukturförändringar kan också komma att påverka domprostens ställning och uppgifter, särskilt i de fall domkyrkoförsamlingar ingår i flerpastoratssamfälligheter. Bland annat mot den bakgrunden uttalar kyrkostyrelsen i skrivelsen att det också bör ske en översyn av domprostens ställning, uppgifter och tillsättning och att denna lämpligen kan ske i samband med den aviserade översynen av kontrakten.

Närmare om kontraktet

I samband med kyrkoordningens tillkomst övervägdes frågan om kontrakt och kontraktsprostens ställning. Centralstyrelsen konstaterade i kyrkordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte att det sedan lång tid i kyrkans historia har funnits en indelning av stiftet i kontrakt och att detta visat sig vara en smidig och lämplig form, både för fullgörande av biskopens uppdrag och för samverkan över pastorats- och församlingsgränserna (CsSkr 199:3 s. 2-110). I fråga om kontraktsprostens funktion och uppgifter uttalade Centralstyrelsen bl.a. att kontraktsprosten i första hand är biskopens förtroendeperson och att kontraktsprostens uppgifter därför skulle vara knutna till biskopens tillsynsansvar. Det kan noteras att det i den tidigare gällande kyrkolagen inte hade funnits någon närmare precisering av

kontraktsprostens uppgifter utan detta kom att regleras i och med beslutet om kyrkoordningen. Såväl bestämmelserna om kontraktet som indelningsgrund som kontraktsprostens uppgifter har varit i huvudsak oförändrade sedan dess.

Närmare om domprosten

Även frågor rörande domprostens ställning samt tillsättning var föremål för överväganden vid kyrkoordningens tillkomst. I betänkandet Arbetet på olika kyrkliga nivåer (Svenska kyrkans utredningar 1998:3) såg man det som angeläget att domprostens ställning i stiftsorganisationen förtydligades. Man pekade på att när kontrakten ses som en del av stiftet är det naturligt att kontraktsprostarna i stor utsträckning framträder som biträde åt biskopen i samband med visitationer och i andra tillsynsärenden. Också när det gäller kyrkliga handlingar ute i stiftet, som biskopen kan delegera, såg man det som naturligt att delegationen ges till kontraktsprosten. Följande tre uppgifter såg man dock som naturliga för domprosten: vice ordförande i domkapitlet, ansvarig för domkyrkans gudstjänstliv och ersättare för biskopen som ledamot i stiftsstyrelsen. I det fortsatta arbetet med kyrkoordningen diskuterades inte närmare vilka uppgifter som domprosten borde ha.

Angående frågan om hur domprosten ska tillsättas föreslog Centralstyrelsen i kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte att beslut om tillsättning av domprost skulle ligga hos stiftsstyrelsen. Domkyrkoförsamlingen skulle, i likhet med vad som hade gällt tidigare, få utöva sitt medinflytande genom att yttra sig över de behöriga sökandena. I motioner till 1999 års kyrkomöte föreslogs att domprosten istället skulle tillsättas lokalt, på samma sätt som övriga kyrkoherdar. Kyrkomötet kom dock att följa Centralstyrelsens förslag.

Ordningen för tillsättning av domprost blev med tiden allt mer kritiserad och detta ledde så småningom till att frågan på nytt utreddes. Uppdraget gick till den av kyrkostyrelsen tillsatta utredningen om demokrati och delaktighet i Svenska kyrkan (demokratiutredningen). I sitt slutbetänkande Styra och leda (SKU 2008:1) föreslog utredningen att det skulle införas en särskild tillsättningsnämnd vars enda uppgift skulle vara att fatta det slutliga beslutet om vem som blir domprost. Nämnden skulle bestå av biskopen som ordförande och tre ledamöter vardera från stiftet respektive den lokala nivån. Demokratiutredningen behandlade också frågan om domprostens uppgifter. I den delen fann dock utredningen inte skäl att föreslå några ändringar.

Kyrkostyrelsen ställde sig bakom utredningens överväganden i dessa delar i skrivelsen Styrning och ledning m.m. (KsSkr 2009:5) och genom 2009 års kyrkomötesbeslut infördes en tillsättningsnämnd fr.o.m. den 1 januari 2010.

Gällande bestämmelser i kyrkoordningen

Kontraktet

Enligt inledningen till kyrkoordningens tredje avdelning är stiftet indelat i kontrakt, vilka vart och ett omfattar ett antal av stiftets församlingar. I varje kontrakt finns en kontraktsprost, vilket även framgår av 6 kap. 3 § i kyrkoordningen. Enligt inledningen till kyrkoordningens åttonde avdelning är kontraktet ett utflöde av stiftet och omfattar några av stiftets församlingar.

Kontraktet är en indelningsenhet (36 kap. 1 §) och består av flera pastorat i ett stift (36 kap. 5 §). Kontraktet är tjänstgöringsområde för en kontraktsprost och kontraktsindelningen ska omfatta hela stiftet (36 kap. 5 §). Kontraktsprosten utses av biskopen efter det att kontraktets präster har hörts (8 kap. 40 §).

Kontraktsprosten ska i sitt kontrakt biträda biskopen med ledningen och tillsynen, biträda biskopen vid visitationerna i församlingarna, på biskopens uppdrag visitera församlingar samt i övrigt fullgöra de uppgifter som kontraktsprosten enligt kyrkoordningen ska göra (8 kap. 2 och 6 §§). Vid biskopsval är kontraktsprosten valförrättare för röstberättigade som inte är ledamöter i stiftsstyrelse, domkapitel eller kyrkostyrelse, inom varje kontrakt (8 kap. 27§). Kontraktsprosten ska leda invigningsgudstjänster när en ny begravningsplats för dem som tillhör Svenska kyrkan ska invigas (27 kap. 4 §).

Det är stiftsstyrelsen som beslutar om ändringar i kontraktsindelningen. Indelningen får ändras om den därmed blir mer ändamålsenlig. Den ska dock vara oförändrad det år då ordinarie kyrkoval äger rum och det närmast följande året (37 kap. 40 §). Stiftsstyrelsen ska verka för en ändamålsenlig kontraktsindelning och får själv ta upp frågor om att ändra indelningen. En fråga om att ändra kontraktsindelningen får också väckas genom en ansökan till stiftsstyrelsen av en församling eller en samfällighet som skulle beröras av ändringen samt av domkapitlet (37 kap. 41 §). Kontraktsindelningen får inte ändras utan att berörda församlingar, samfälligheter, kyrkoherdar och kontraktsprostar samt domkapitlet har getts tillfälle att yttra sig (37 kap. 42 §).

Ändring av församlingsindelning och pastoratsindelning får inte ske utan att bl.a. berörda kontraktsprostar har getts tillfälle att yttra sig (37 kap. 7 och 21 §§). Detsamma gäller vid beslut om att bilda, ändra eller upplösa en flerpastorats-samfällighet (37 kap. 34 §).

Vid val till stiftsfullmäktige ska en valkrets enligt huvudregeln omfatta ett eller flera kontrakt (38 kap. 15 §).

Domprosten

Domprosten är kyrkoherde för den församling där stiftets domkyrka är belägen (5 kap. 2§ 2 st). Domprosten är biskopens ersättare i stiftsstyrelsen (7 kap. 6 §) och vice ordförande i domkapitlet (9 kap. 1 §). I Uppsala stift är domprosten andre vice ordförande (9 kap. 2 §). Domprosten leder mottagandet av en ny biskop (26 kap. 2 §). En domprost är inte valbar till uppdrag som förtroendevald på stiftsnivå (33 kap. 7 §).

Behörig att anställas som domprost är den som har varit anställd som präst i Svenska kyrkan i minst tre år, har genomgått den utbildning som har fastställts av kyrkostyrelsen, uppfyller de villkor för befattningen som domkapitlet kan ha beslutat om och som har förklarat sig beredd att i alla uppgifter tjänstgöra tillsammans med andra som vigts till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst oavsett deras kön (23 kap. 9 §). En sökande till en befattning som domprost som inte har genomgått utbildning enligt 34 kap. 9 § första stycket 3 får till utgången av år 2012 förklaras behörig utan beslut om undantag enligt bestämmelserna i 34 kap. 9 § andra stycket (övergångsbestämmelser till SvKB 2007:6).

En befattning som domprost ska tillsättas av en tillsättningsnämnd där biskopen är ordförande. Nämnden utser bland sina valda ledamöter en vice ordförande. Stiftsstyrelsen och domkyrkoförsamlingens kyrkoråd utser tre ledamöter vardera i tillsättningsnämnden. För ledamöterna utses lika många ersättare. Stiftsstyrelsen ska också utse en ersättare för biskopen som ledamot. Ledamöter och ersättare i tillsättningsnämnden ska väljas bland ledamöter och ersättare i det organ som förrättar valet (34 kap. 12 §). Beslut av en tillsättningsnämnd prövas på begäran av den som tillhör en församling för vilken domprosten är kyrkoherde och som vid tidpunkten för begäran har fyllt 16 år (57 kap. 8 §).

Utredningsuppdraget

Som kyrkostyrelsen har noterat i skrivelsen Strukturfrågor kan de däri föreslagna ändringarna av den lokala strukturen komma att medföra att pastoraten blir betydligt färre men större i framtiden. Det kan t.ex. noteras att Malmö kyrkliga samfällighet för närvarande omfattar två kontrakt och Göteborgs kyrkliga samfällighet fyra kontrakt. Som har konstaterats av Strukturutredningen i betänkandet Närhet och samverkan (SKU 2011:2) kan det med ett mindre antal pastorat bli fråga om mer grundläggande förändringar vad gäller förutsättningarna för kontrakten. Bland annat bör biskopens möjligheter att på ett annat sätt än för närvarande ha direktkontakt med alla kyrkoherdar i stiftet kunna öka om antalet pastorat minskar.

Utredaren ska belysa de konsekvenser för kontrakten som kan bli följden av de aviserade strukturförändringarna. Utredaren ska även analysera om det finns skäl att på ett mer grundläggande sätt förändra kontraktets ställning och uppgifter. Vad som i den nya situationen kan anses vara en ändamålsenlig kontraktsindelning ska också belysas.

De förslag som läggs fram om ändrad lokal struktur i den tidigare nämnda skrivelsen kan också komma att påverka domprostens arbetsområde. Särskilt gäller detta i de fall där domkyrkoförsamlingen ingår i en flerpastoratssamfällighet som ska ombildas till ett pastorat. Med nu gällande bestämmelser kommer i sådana fall domprostens arbetsområde som kyrkoherde i det blivande pastoratet att bli avsevärt större än tidigare. Det kan ifrågasättas om det är möjligt för kyrkoherden att i en sådan situation fullgöra även funktionen som domprost.

Som kyrkostyrelsen framhåller i skrivelsen Strukturfrågor har domprostfunktionen en månghundraårig tradition inom Svenska kyrkan och domprosten har viktiga uppgifter i såväl stiftet som domkyrkoförsamlingen och bildar en länk mellan dessa. Kyrkomötet har nyligen avvisat alternativet att skilja på dessa uppgifter (s. 114 i skrivelsen). Betydelsen och omfattningen av de stiftsanknutna uppgifterna är också ett huvudskäl till den särskilda tillsättningsform som gäller idag för domprostar.

Utredaren ska belysa de konsekvenser för domprosten som kan bli följden av de aviserade strukturförändringarna. Utredaren ska även analysera om det mot denna bakgrund finns skäl att göra ändringar i domprostens ställning och uppgifter och i vad mån sådana förändringar också föranleder att tillsättningsförfarandet bör ändras.

Utredaren ska vid behov föreslå ändringar i kyrkoordningen.

Praktiskt genomförande

Kyrkostyrelsen utser en särskild utredare. Utredaren får till sig knyta de experter som behövs och avgör i övrigt i vilka former utredningen ska genomföras. Samråd i lämplig form bör ske med Biskopsmötet och stiftet samt med domprostkollegiet. Generalsekreteraren tilldelar sekreterarresurser till utredningen.

Utredaren ska lägga fram sina resultat för kyrkostyrelsen senast den 15 januari 2013 i den del som avser domprostens ställning m.m. och senast den 15 januari 2014 i den del som avser kontraktets ställning m.m.